

Μακεδονικά

Τόμ. 9 (1969)

Σχεδιάσμα περι του γερο-Καρατάσου και της οικογενείας του

Γεώργιος Χ. Χιονίδης

doi: [10.12681/makedonika.1048](https://doi.org/10.12681/makedonika.1048)

Copyright © 2015, Γεώργιος Χ. Χιονίδης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Χιονίδης Γ. Χ. (1969). Σχεδιάσμα περι του γερο-Καρατάσου και της οικογενείας του. *Μακεδονικά*, 9, 295–316.
<https://doi.org/10.12681/makedonika.1048>

ΣΧΕΔΙΑΣΜΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΓΕΡΟ - ΚΑΡΑΤΑΣΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΤΟΥ

Α'. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ

Ὁ Ἀναστάσιος (Γέρο-) Καρατάσος εἶναι ὁ Μακεδὼν στρατηγὸς τοῦ 1821, ὁ ὁποῖος, ἀφοῦ ἐπολέμησεν ἀνδρείως διὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς περιοχῆς Ναουσῆς - Βεροίας καὶ ἐθυσίασεν εἰς τὸν κοινὸν ἀγῶνα τὴν σύζυγον του, υἱοὺς καὶ τὰς θυγατέρας του, κατῆλθε μετὰ τοῦ Γάτσου, Διαμαντῆ καὶ τῶν ἄλλων συμπολεμιστῶν του εἰς τὴν ὑπόλοιπον ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα, ἔλαβε μέρος εἰς πλείστας μάχας τῆς Στερεᾶς, τῆς Θεσσαλίας, τῆς Εὐβοίας, τῶν Νήσων, τῆς Πελοποννήσου, κλπ. καὶ ἐν γένει προσέφερεν ὅσα ὀλίγοι ἀρχηγοὶ τοῦ 1821. Ἐν τούτοις ἡ συμβολὴ τοῦτου δὲν ἔχει ἀξιολογηθῆ ἀκόμη πρεπόντως, πλείστα δὲ στοιχεῖα τῆς ζωῆς καὶ τῆς δράσεώς του παραμένουσκει σκοτεινά, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ λέγωνται καὶ νὰ γράφονται πολλάκις ἀνακριβῆ καὶ ὑπὸ γνωστῶν συγγραφέων¹. Εἶναι συνεπῶς ἀπαραίτητον νὰ βιογραφηθῆ ὁ διαπρεπὴς οὗτος ἡγέτης τῆς Ἐπαναστάσεως².

---

1. Οὕτω π.χ. ὁ Σπ. Λάμπρος, Μικταὶ σελίδες, Ἀθήναι 1905, σ. 83, γράφει: «Συγκροτοῦνται δ' ἔπειτα ἐπὶ τῆς μεγάλης ἐπαναστάσεως ἡ Ἐθνικὴ δρᾶσις τῆς Μακεδονίας διὰ τῶν θυσιῶν καὶ τῶν ἄθλων τῆς Κασσάνδρας καὶ τῆς Νιαουσῆς καὶ τῆς γενναϊότητος τοῦ Καρατάσου καὶ τοῦ Γάτσου, τοῦ Χάψα καὶ τοῦ Δουμπιάτη, τοῦ Ἐμμανουὴλ Παπᾶ καὶ τοῦ Δημητρίου Σταγειρίτου, τοῦ Ζαφειράκη καὶ τοῦ Τάσσου...», ὡσάν νὰ ἦτο ἄλλος ὁ Καρατάσος καὶ ἄλλος ὁ Τάσος, λάθος εἰς τὸ ὁποῖον ὑπέπεσαν καὶ ἕτεροι συγγραφεῖς, ὡς γράφει ὁ Ν. Φιλίππιδης, Ἡ Ἐπανάστασις καὶ ἡ καταστροφὴ τῆς Ναούσης, ἱστορικὴ πραγματεία ἀναγνωσθεῖσα ἐν τῷ φιλολογικῷ συλλόγῳ «Παρνασσός», τῆ 27 Ἀπριλίου 1879, Ἀθήνησι 1881, σ. 35. Ἀλλὰ καὶ ὁ Γ. Μόδης, Ὁ Μακεδονικὸς ἀγὼν καὶ ἡ νεώτερη μακεδονικὴ ἱστορία, Θεσσαλονίκη 1967 (ἔκδοσις Ε.Μ.Σ.), σ. 81, 86, 96, 97 καὶ 104, ἀκολουθῶν τὸν Ν τ ο υ σ ι ἄ ν Π ὀ π ο β ι τ ς, ἀναφέρει ὅτι ὁ Γέρο - Καρατάσος ἐλέγετο Δημήτριος καὶ ἀμφιβάλλει διὰ τὸν γνωστὸν τόπον καὶ χρόνον τοῦ θανάτου τοῦτου, ὥστε νὰ χρειασθῆ νὰ τῷ διευκρινήσῃ σχετικῶς ταῦτα ὁ καθηγητὴς Μ. Λάσκαρις, εἰς τὰς γνώσεις τοῦ ὁποῖου προσέφυγε.

2. Βιογραφίαν τοῦ Καρατάσου προανήγγειλεν ὁ Ν. Γ. Φιλίππιδης, ἑ.ἀ., σ. 86, εἰς τὰ πλαίσια συλλογῆς βιογραφιῶν τοῦ Ἀγγ. Γάτσου, Ν. Διαμαντῆ, Δουμπιάτου καὶ Ἀποστολάρα. Πβλ. Β. Γ. Ἀντωνιάδου, Αἴγλη ἐν ζῳφῳ, Τὸ μαρτυρολόγιον τῶν δύο συγχρόνων ἐθνομαρτύρων Φιλιππίδου καὶ Πασχίδου, τόμος Α', Ἐν Τεργέστη τῆς Αδστροφίας 1900, σ. 214 - 215. Εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τῆς Βουλῆς φυλάσσονται τὰ περὶ Μακεδονίας χειρόγραφα τοῦ Ἰωάννου Πετρῶφ, εἰς δὲ τὸ ὑπ' ἀριθμ. 17 τετράδιον τοῦτου (ἀριθμοὶ

Είναι καιρός πλέον να γραφεί συντόμως μία περιεκτική μονογραφία, τής οποίας σκοπός θα είναι η λεπτομερής και πλήρης εξιστόρησης και αξιολόγησις τοῦ βίου τοῦ Γέρο - Καρατάσου βάσει τῶν ἐγγράφων τῶν ἱστορικῶν ἀρχείων τοῦ Κράτους καὶ τῶν ἰδιωτικῶν συλλογῶν.

Πρὸς ἐπιβοήθησιν τοῦ μελλοντικοῦ βιογράφου τοῦ Καρατάσου δημοσιεύονται κατωτέρω δύο ἔγγραφα, ἐκ τῶν ὁποίων μάλιστα τὸ ἐν ἔχει γραφῆ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Τσάμη. Ὁ Ἰω. Μαμαλάκης ἔχει δημοσιεύσει βεβαίως ἀποσπάσματα τούτων, ἄνευ ὅμως τῶν σχετικῶν ἐνδείξεων (σελίδων κλπ.) καὶ περιγραφῆς, πρὸς τούτους δὲ καὶ μὲ παραλείψεις καὶ λάθη. Οὗτος κατεχώρησε καὶ ἕτερα δύο ἔγγραφα ἐκ τοῦ αὐτοῦ φακέλλου, τὰ ὁποῖα δὲν ἀνεῦρον κατὰ τὴν μελέτην τούτου (Ἰούλιος 1968), διότι φαίνεται ὅτι ἐν τῷ μεταξὺ παρέπεσαν¹.

Β'. ΚΕΙΜΕΝΟΝ ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΟΥ ΓΕΡΟ - ΚΑΡΑΤΑΣΟΥ ΓΡΑΦΕΙΣΗΣ ΥΠΟ ΤΟΥ ΥΙΟΥ ΤΟΥ ΤΣΑΜΗ

Εἰς τὸ «Ἀρχεῖον ἀγωνιστῶν» τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης τῆς Ἑλλάδος ὑπάρχει εἰς μικρὸς, χαρτῶς, δίφυλλος φάκελλος, εἰς τὰς δύο ὁποῖον περιέχονται νῦν δύο αἰτήσεις. Τὰ ἔγγραφα ταῦτα ἔχουν γραφῆ ἐπὶ συνήθους κόλλας ἀναφορᾶς, ἡ ὁποία φέρει ἐνσφράγιστον χαρτόσημον 25 λεπτῶν ἀνὰ 4 σελίδας, ἥτοι εἰς τὰς σελίδας 1, 5 καὶ 9 τῆς πρώτης καὶ εἰς τὴν σελ. 1 τῆς δευτέρας. Ἀμφότερα φέρουν τὴν ἐνδειξιν 1735, ἥτοι ἀριθμὸν πρωτοκόλλου τεθέντα κατὰ τὴν ὑποβολὴν τῆς δευτέρας.

Ἡ πρώτη (ἀριθ. 1), ἀποτελουμένη ἐξ ἑνδεκα σελίδων, εἶναι λεπτομερῆς καὶ συντεταγμένη μὲ ὕψος ἄλλοτε ἐπικόν καὶ πανηγυρικόν καὶ ἄλλοτε παρακλητικόν, φέρει δὲ ἀριστερὰ (ὑπὸ τὸν γνωστὸν καὶ σήμερον τύπον τῶν αἰτήσεων) τὰς λέξεις: «Ἀθῆναι τῆ 1 Ἰαννουαρίου (sic) / 1860. Αἰτήσις τοῦ

καταλόγου χειρογράφου 294 Α), μὲ τίτλον: «Περίδοξος Κλεφτουριά τῆς Μακεδονίας» (4ου σχήματος, ἀναρίθμητον, μὲ διστήλους σελίδας, καὶ εἰς τὰς σελ. 19-26, καταχωρεῖται τὸ κεφάλαιον 14, ἀφιερωμένον εἰς τοὺς Καρατασαίους. Εἰς τὰς σελ. 19-23 εἶναι γεγραμμένη ἡ βιογραφία τοῦ Τάσου καὶ εἰς τὰς σελ. 23-26 τοῦ Τσάμη Καρατάσου. Τὰ τῆς δράσεως τοῦ Γέρο - Καρατάσου ἐκτίθενται καὶ ὑπὸ τοῦ Ἰ. Κ. Β α σ δ ρ α β ἔ λ λ η, Οἱ Μακεδόνες κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν τοῦ 1821, Θεσσαλονίκη 1967, (ἐκδ. 3η), σ. 36, 45-46, 50, 170-171, 173-186, 188, 196-198, 201-202, 208-218, 220-235, 237, 273.

1. Βλ. Ἰ. Π. Μ α μ α λ ἄ κ η, Ἡ ἐκστρατεία τοῦ Δ. Τσάμη Καρατάσου στὴ Χαλκιδικὴ τὸ 1854, Θεσσαλονίκη (ἄ.ἔ.), σ. 179-184 (Παράρτημα, ἔγγραφα 1α-δ)· πβλ. καὶ Ἰ. Κ. Β α σ δ ρ α β ἔ λ λ η ἔ.ἄ., σ. 240, σημ. 1, ἐν τέλει. Εὐχαριστῶ τὸν κ. Ἀνδρέαν Ἀθανασόπουλον, ἄλλοτε Διευθυντὴν τοῦ τμήματος χειρογράφων τῆς Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης, διότι ἐπέτρεψε τὴν φωτογράφησιν, ἐξόδοις μου, τῶν ὡς ἄνω κειμένων. Οὕτω ἠδυνήθη νὰ μελετήσω τὰ σχετικὰ κείμενα μετ' εὐχερείας καὶ νὰ ἀποφύγω κατὰ τὸ δυνατόν τὰ συνήθη λάθη τῆς ἐπὶ τροχάδην ἀντιγραφῆς.

Συνταγματάρ/χου Δ. Τσάμη Καρατάσου /περὶ δικαιοσύνης τῆς Καρα/τα-
σαϊκῆς οἰκογενείας».

Ἡ δευτέρα (ἀριθμ. 2), συντομωτάτη, ἐκ μιᾶς σελίδος, ἀποτελεῖ τρόπον
τινὰ διαβιβαστικὸν ἐγγραφὸν τῆς πρώτης, φέρει δὲ ἀριστερὰ τὰς λέξεις:
«Ἐν Ἀθήναις τὴν 31 Μαΐου 1865» καὶ τοὺς ὕστερον τεθέντας χαρακτηρι-
σμούς: «Ἐλ[ήφθη] τῇ 3 Ἰουνίου 1865/. Ἀριθμ. 1735 (1) Ἀον τμήμα θ 1η»(;).

Ἡ πρώτη αἴτησις, ὡς ἀναφέρεται εἰς τὴν δευτέραν, εἶναι ἀντίγραφον,
ὄπερ ἐγράφη ἢ ἀντεγράφη ὑπὸ τῆς ἰδίας χειρός, ἢ ὁποία ἔγραψε καὶ τὴν
δευτέραν τοιαύτην. Τὰ ὑπάρχοντα ὀρθογραφικὰ καὶ συντακτικὰ λάθη εἶναι
σχετικῶς ὀλίγα, ἢ δὲ γραφῆ καλλιγραφικῆ (ἴσως τῆς συζύγου τοῦ Τσάμη ἢ,
ἄλλως, τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀναστασίου), ἄνευ σβησμάτων καὶ ξεσμάτων. Σημειω-
τέον ὅτι ἡ δευτέρα αἴτησις εἶναι γραμμὴ ἐπὶ κόλλας, ἢ ὁποία φέρει δια-
φορετικὸν ἐνσφράγιστον χαρτόσημον, γεγονός ὄπερ δύναται νὰ ἐρμηνευθῆ
ὅτι δὲν ἀντεγράφη ἢ πρώτη αἴτησις ὅτε ἐγράφη ἢ δευτέρα ἀλλὰ κατὰ τὸ
1860, ὁπότε ἐκρατήθη ἀντίγραφον τῆς πρωτοτύπου.

Ἄμφότερα τὰ κείμενα, ἰδίως τὸ πρῶτον, εἶναι ἄξια προσοχῆς, διότι
ἐγράφησαν βάσει στοιχείων δοθέντων ὑπὸ τοῦ Τσάμη, ἤτοι ὑπὸ κατέχοντος
καλῶς τὰ τῆς δράσεως τοῦ Γέρο - Καρατάσου ὡς συμπολεμήσαντος μετὰ
τούτου. Δὲν πρέπει βεβαίως νὰ παροραῖται τὸ γεγονός ὅτι ὀπωσδήποτε αἱ
πληροφορίαι καὶ οἱ χαρακτηρισμοὶ τοῦ ἔχουν τὸ γνωστὸν προτέρημα (ἀμε-
στότητα), ἀλλὰ καὶ τὸ μειονέκτημα (ὑπερβολὴν) τῶν τοιοῦτων ἐγγράφων,
ὅταν ταῦτα συντάσσονται ὑπὸ τῶν ἀπογόνων τῶν ἱστορουμένων προσώπων.

I

Πρὸς

Τὸ Σεβαστὸν Ὑπουργικὸν Συμβούλιον

Κύριε Πρόεδρε!

Ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀγῶνος καὶ τῶν μεγάλων αὐτοῦ θυσιῶν προσερχόμενος
ἐνώπιον τοῦ Σεβαστοῦ τούτου Συμβουλίου, λογίζομαι εὐτυχής, Κύριε Πρόεδρε,
διότι ἀποτείνομαι εἰς τὴν δικαιοσύνην ἀνδρῶν, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ μὲν διέπρεψαν
ὡς πρωταθληταί, οἱ δὲ σεμνύονται ὡς τέκνα ἡμιθέων, τῶν ὁποίων ἡ μνήμη
συνδέεται μὲ τὴν ἀνάστασιν τῆς Ἑλλάδος. Κοινοὶ λοιπὸν ἀγῶνες καὶ συμφοραί,
κοινὰ θυσία καὶ θρίαμβοι, φέρουσιν ἔμπροσθέν Σας ἕνα συναθλιτὴν παθημά-
των, ὅστις, λησμονημένος, ζητεῖ μερίδα ἄγρου ἀπὸ τὴν τράπεζαν τὴν κοινήν...

Ὅτε τὸ σάλπισμα τοῦ Φεραίου ἀντήχησε τὸ 1821 καὶ ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ
πᾶσα ἠγέρθη, σείουσα τὰ δεσμά της, εἰς μόνος πόθος ἐκίνει τοὺς παλμούς δλον,
ἢ ἐλευθέρωσις τῆς Πατρίδος, ἐν ὄνειρον, ἢ ἐξόντωσις τῶν τυράννων, μία εὐχή,

τὸ ν' ἀποθάνωμεν ὅλοι θρησκείαν σώζοντες καὶ Πατρίδα. Ἐκ τούτου ὕφωι τὸ λάβαρον ὁ Γερμανὸς μετὰ τοῦ ἀοιδίμου¹ Ζαΐμη καὶ Λόντου, καὶ εἰς μίαν στιγμὴν Κολοκοτρῶναι ὁμοῦ καὶ Μαυρομυχάλοι τὰς χεῖρας τείνουσιν εἰς Μιαούλας καὶ Κοντοπουριώτας, ἐνῶν τοὺς χαιορετὰ ταυτοχρόνως εἰς Βότζαρης μετὰ τοῦ Σουλίου, εἰς Ὀδυσσεὺς² ἐκ τῆς Στερεᾶς, εἰς Γέρον Καρατάσος τῶν Μακεδόνων, καὶ ἄλλοι μάρτυρες ἄλλοθεν, καὶ οὕτως ἐπεκτείνεται πανταχόθεν ἡ σείσασα ἐν Κράτος πυρκαϊὰ τοῦ ἀγῶνος!...

Δὲν ἦτον ἴσως ἐπάναγκες, Κύριε Πρόεδρε, νὰ περιγράψω εἰς τὸ Σ. τοῦτο σῶμα τὰς πράξεις καὶ τὰ παθήματα τῆς οἰκογενείας μου. Αἱ κατὰ τὸν ἀγῶνα θυσίαι ἀγνίζουσιν ἔτι, καὶ || ἕκαστος (σ. 2) ἑμῶν, Κύριοι, γνωρίζει τὰς θυσίας τοῦ ἄλλου, ὡς τὰς θυσίας καὶ ἄθλα τῶν ἰδίων πατέρων του. Ἐπειδὴ ὁμως ἡ ἐξιστόρησις τοιούτων ἰεῶν θυσιῶν ἢ ἀναμνησθεῖ τὴν ὀφειλομένην εἰς τοὺς ἀγωνιστὰς ἀμοιβὴν ἢ ἀνακουφίζει τοῦλάχιστον τὴν θλιβερὰν τύχην αὐτῶν καὶ προᾶνει τὴν δυστυχίαν των, ἄς μοι ἐπιτραπῇ, Κύριοι, νὰ περιλάβω ἐν ὀλίγοις τινὰ τῶν ἄθλων καὶ θυσιῶν τῆς οἰκογενείας μου...

Ὁ ἀειμνηστος πατὴρ μου Καρατάσος, εἰς τῶν πρωτίστων ἀρματολῶν³ τῆς Μακεδονίας, πολὺ πρὸ τοῦ ἀγῶνος ὀπλισθεὶς κατὰ τῶν τυράννων, οὐ μόνον ὑπῆρξε, Κύριε Πρόεδρε, τὸ φόβητρον τῆς δυνάμεώς των καὶ ἤνοιξε τοὺς τάφους χιλιάδων ἐχθρῶν, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη ἐξέτεινε τὴν κυριαρχίαν του ἐπὶ τριῶν ἐπαρχιῶν, τῆς Βεροῖας, τῶν Γιαννιτσῶν⁴, καὶ τοῦ Βαρδαρίου, ὅπου μόνον ἠκούετο τῶν ὅπλων του ἢ κλαγγῇ καὶ μόνος ἦτον νόμος ἢ θέλησίς του. Ἄνικανοί να καταβάλλωσιν⁵ αὐτὸν ὡς πολέμιον, οἱ κατὰ καιροὺς πασάδες τῆς Ρούμελης ἐπεκύρουν διὰ βασιλικῶν φερμανῶν τὴν κυριαρχίαν του καὶ ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη ἀνεγνωρίζον αὐτὸν ὀπλαρχηγὸν ἀνενόχλητον.

Τοιοῦτοτρόπως λοιπὸν προμαχὸν τῆς Μακεδονίας ἀπάσης, ὀπλαρχηγὸς τριῶν μεγάλων ἐπαρχιῶν καὶ κέντρον μέλλοντος ἀνωτέρου, ἦτον ἡ ζωσα διαμαρτύρησις τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ ὁ σωτήριος λιμὴν τῶν ἀδικουμένων... Ἐνῶν δὲ μόνη ἡ μεγάλη περιουσία του, ἐξισοῦτο, Κύριε Πρόεδρε, μὲ τὴν ἀπέραντον δυνάμιν του, καὶ οἰκία⁶ πολυτελεῖς καὶ πλῆθος σιφυλικίων, καὶ ἀγέλαι βοῶν καὶ ἵππων καὶ πᾶσα ἀφθονία συνεπλήρουν τὴν ἰσχὴν καὶ εὐδαιμονίαν του, ἠκούσθη μόλις ἡ ἐμβατήριος σάλπιγξ, καὶ ὁ ἀειμνηστος πατὴρ μου, ἀρνούμενος προνόμια⁷ καὶ τιμάς, λησμονῶν πλοῦτη, δόξαν, κυριαρχίαν, προσέφερε τὰ πάντα ὡς ὀλοκαύτωμα τῆς Πατρίδος, καὶ μόνον μὲ τὸ ξίφος ἀγωνιστοῦ ἔσπευσε ν' ἀποθάνῃ ἢ ν' ἀσπασθῇ Πίστεως καὶ Ἐλευθερίας... || (σ. 3). Εἰς τὴν φωνὴν του τότε ἠγέρθη, Κύριε Πρόεδρε, ὀλόκληρος ἡ Μακεδονία, καὶ δὲν εἶναι κρημνὸς ἢ φάραξ⁸ ἢ χεῖμαρος, εἰς ὃν νὰ μὴν ἠκούσθη τῶν ὅπλων του ἢ βοῆ, καὶ δὲν εἶναι σπι-

1. ἀοιδίμου τὸ χειρόγραφον. 2. Ὀδυσσεὺς τὸ χειρόγραφον. 3. ἀρματολῶν τὸ χφ. 4. Γιαννιστῶν τὸ χφ. 5. καταβάλλωσιν τὸ χφ. 6. οἰκίαι τὸ χφ. 7. προνόμια τὸ χφ. 8. φάραξ τὸ χφ.

θαμή τοῦ ἐδάφους ἐκείνου, ὁποῦ νὰ μὴν ἐστρώθῃ μὲ αἵματα καὶ σάρκας τυράνων. Τοιοῦτοτρόπως, εἰς μάχην ἀπὸ μάχης θυμομαχῶν καὶ εἰς πᾶν βῆμα μὲ σμῆρην συμπλεκόμενος πολεμίων, συνεκεντρώθῃ τέλος πάντων εἰς Νάουσαν¹, καὶ μόνος μετὰ τῶν οἰκείων καὶ ἐπιλέκτων του ἀντίστη, Κύριε Πρόεδρε, πρὸς τεσσαράκοντα χιλιάδας ἐχθρῶν, καὶ ἡμέραν καὶ νύκτα τὰς φάλαγγας αὐτῶν ἀνατρέπων καὶ νέας ἀπαντῶν φάλαγγας, ξιφίρης ἐπὶ τέλους διέσχισε τὰ σμῆρην τῶν ἐναντιῶν καὶ ἀπὸ πλήθους πεζῶν, ἰππέων καὶ πυροβόλων κεραννωδῶς διερχόμενος ἀφήκεν ὀπισθὲν του τὰ ἴχνη αἵματος καὶ καταστροφῆς, καὶ μετὰ δισχιλίων ἀνδρείων ἔλαβε τὴν πρὸς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα ὁδόν... Ἐνῶ δὲ ἡ περιφανὴς αὕτη πάλη κατέπληξε τοσοῦτον τοὺς πολεμίους καὶ εἰς τὴν ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα παρέσχεν εὐκαρίαν ἀνέσεως, ὁ μακαρίτης πατήρ μου ἐξῆλθε τοῦ πολέμου ἐκείνου μὲ δάφνην θλιβεροῦ μεγαλείου, διότι καὶ ἡ σύζυγος καὶ αἱ θυγατέρες του καὶ πέντε ἀδελφοί μου, μετὰ τὴν κένωση τῆς Ναούσης, ἔμειναν εἰς τὴν λύσσαν τῶν πολεμίων. Τοιοῦτοτρόπως ἡ Νάουσα², Κύριε Πρόεδρε, ὑπῆρξεν ἐκ τῶν ἀγιαστηρίων ἐκείνων, τὸ ὁποῖον ἐβράχη μὲ ἑκατόμβας ἐχθρῶν διὰ τὴν γενικὴν σωτηρίαν, ἀλλ' ἐβαπτίσθη συνάμα εἰς δάκρυα μαρτύρου καὶ αἰχμαλωσίας!...

Λαβόν, ὡς εἶπον, τὴν εἰς τὴν Δυτικὴν Ἑλλάδα ὁδόν, καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦτο ὁ μακαρίτης πατήρ μου συνήντα νέους ἐχθρούς, καὶ εἰς πᾶν βῆμα προσβάλλον καὶ προσβαλλόμενος καὶ πανταχοῦ ἀναγκαζόμενος νὰ νικᾷ, ἔφθασε τέλος εἰς Μεσολόγγιον περιφλεκτός³ καὶ αἰμοσταγῆς ὅλος, καὶ μὲ τοὺς δισχιλίους ὄπλιτας του ἔσπευσε νὰ συναποθάνῃ ἐκεῖ μετ' ἀδελφῶν πολιορκουμένων⁴...

Μετὰ τὰς γνωστάς κατὰ τὴν πολιορκίαν ἐκείνην νίκας καὶ κατορθώματα⁵ τῶν Ἑλλήνων, ὁ μακαρίτης πατήρ μου μετέβη, Κύριε Πρόεδρε, μετὰ τῶν ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν του στρατευμάτων καὶ ὀπλαρχηγῶν εἰς τὸ πολιορκουὲν τὴν Χαλκίδα στρατόπεδον, ὅπου διεκρίθη τοσοῦτον διὰ τὰς ἡρωϊκὰς πράξεις του καὶ ἔδραψε τοσαύτας κατὰ τῶν ἐχθρῶν νίκας... || (σ. 4).

Ἄλλ' ἐν τῷ μεταξὺ ἔφθασε θλιβερὰ εἶδησις, ὅτι δύο ἰσχυρὰ σώματα ἤρχοντο νὰ εἰσβάλουν εἰς τὴν Ἑλλάδα, καὶ τὸ μὲν ἐν ἑξ αὐτῶν ἐπέπεσεν εἰς τὴν Λαμίαν ὑπὸ τὸν πολέπειον Μπερκὼφ Τσαλλῆν, ἔτοιμον νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα, τὸ δὲ ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ ὀνομαστοῦ Κιονταχῆ ἐρρίφθη εἰς Μακρονίτισαν τῆς Θετταλομαγνησίας, ἐνῶ ἡ ἐμπροσθοφυλακὴ αὐτοῦ ὑπὸ τὸν τολμηρὸν Ἀλόπασαν ὀδηγομένη ἐπέπεσεν εἰς τὰς χώρας Λαῦκον καὶ Μπρομίρι, ὅπου καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας καὶ τὰ ἀνήλικα βρέφη κατέσφαξεν ἀπανθρώπως.

Τότε τὰ ὀλίγα περισωθέντα λείψανα τῶν χωρίων τούτων ἀποστέλλον⁶, Κύριε Πρόεδρε, εἰς τὸν μακαρίτην πατέρα μου ἕνα τῶν προκριτῶν καὶ ἐν ὄνό-

1. Νίουσαν τὸ χφ.

2. Νίουσα τὸ χφ.

3. περιφλεκτός τὸ χφ.

4. πολιορκουμένων τὸ χφ.

5. κατορθώματα τὸ χφ.

6. ἀποστέλλον τὸ χφ.

ματι τοῦ Θεοῦ τῷ ζητοῦσι νὰ σπεύσῃ πρὸς βοήθειάν των διὰ νὰ σωθῶσιν ἢ ν' ἀποθάνωσι μετ' αὐτοῦ. Ὁ μακαρίτης πατήρ μου ἀναθέτει τότε τὴν πολιορκίαν [τῆς] Χαλκίδος εἰς τὸν Καπετὰν Διαμαντῆν, Ὀλύμπιον, ρίπτεται εἰς Θετταλομαγνησίαν, ἀπαντᾷ τοὺς εἰς τὸ Νησίον Ἐλατᾶ 380 Ὀθωμανοὺς καί, μετὰ 48 ὥραν πολὺκροτον μάχην, ἄλλους διαπερᾷ ἐκ τοῦ ξίφους καὶ καίει τοὺς λοιποὺς ἐντὸς τῶν ὀχυρωμάτων του. Ἐπέρχεται τότε προσεκτικῶς ἀπέναντι τοῦ μαυῶδους Ἀλόπασσα καὶ ὀχυρώνεται ἔμπροσθέν του μετὰ 400 στρατιωτῶν, ἐνῶ οἱ λοιποὶ ὀπαδοὶ του καλύπτονται εἰς παρακείμενον δάσος. Ὁ ἀλαζὼν Ἀλόπασσας, βλέπων ὀλίγους τοὺς ἐναντίους του, ἐπιπίπτει κατὰ τοῦ ὀχυρώματος τοῦ πατρὸς μου μετὰ δυνάμεως παμπληθοῦς, ἀλλὰ τὸν δέχεται μὲ χάλασαν πνὸς ὁ πατήρ μου καὶ ἐφορμῶν οἱ ἐκ τοῦ δάσους ὀπλιταὶ του, μετὰ τινος δὲ ὥρας δὲν ἔβλεπε εἰ μὴ στρατὸν ὀλόκληρον φονευμένον, διότι καὶ ἀξιωματικοὶ καὶ στρατιῶται καὶ αὐτὸς ὁ παστᾶς εἶδον ἐκεῖ τὸ θνεῖδος καὶ τὸν τάφον, ἐνῶ περιῆλθον εἰς χεῖρας μας ἢ πυρῆτις, τὰ πυροβόλα καὶ τὸ ταμεῖον τὸ ἐχθρικόν. Δύναμαι δὲ νὰ καυχηθῶ, Κύριοι, ὅτι ὁ εἰρημένος παστᾶς εἶναι ὁ μόνος, ὅστις καθ' ὅλην τὴν Στερεὰν ἐφρονέθη, καὶ τούτου μάρτυρας προκαλῶ ὄλους τῆς Στερεᾶς τοὺς ἀγωνιστάς. Τότε ὁ πολυμήχανος Κιοιταχῆς, πνέων ἐκδίκησιν καὶ σφαγὴν, προσβάλλει τὰ εἰς τὸ Τρίκκερι ὀχυρώματά μας, τὰ ὑπὸ τὸν ἀντιπρόσωπον τοῦ πατρὸς μου Κωνσταντῖνον Δουμπιώτην.

Ἄλλ' ὁ πατήρ μου ἐπιβᾶς || (σ. 5) εἰς τὰς λέμβους, φθάνει ὑπόπτερος εἰς ἐπικουρίαν καὶ μετὰ μάχην αἱματηρὰν φονεύεται ὁ ἀρχηγὸς τῶν Ἀλβανῶν Κοστέρφ-μπεῆς, πληρώνεται καιρῶς ὁ ἕτερος ἀρχηγὸς των Σουλχιτᾶν-Πόδας, καὶ ὁ Κιοιταχῆς, ἀφίνων ὀπισθὲν του πληθὸς νεκρῶν, ἀποσύρεται εἰς τὴν θέσιν Ράδια, ὅπου στρατοπεδεύει καὶ ὀχυροῦται πρὸς ἀσφάλειαν. Ἐνῶ δὲ εἰς τὴν θέσιν ἐκείνην ἐξακολουθεῖ ἐπὶ ἕξ μῆνας ὁ πόλεμος καὶ οἱ ἐχθροὶ προσβάλλονται εἰς τὰ ὀχυρώματά των, φθάνει ἐξαίφνης ἡ ἀγγελία, ὅτι στόλος πολυπληθῆς ἐκπλέει κατὰ τῶν Βορείων νήσων ὑπὸ τὸν ἐγνωσμένον Τοπάλ-πασᾶν. Εἰς τὴν περίστασιν ταύτην προσκληθεὶς ὁ πατήρ μου ὑπὸ τῆς Δημογεροντίας Σκοπέλου καὶ Σκιάθου, ἵνα προκινδυνεύσῃ τῶν νήσων, συνῆψε τὴν ἐξῆς μετὰ τοῦ Κιοιταχῆ συνθήκην : α) Νὰ ἀποσυρθῇ ὁ Κιοιταχῆς καὶ τὰ στρατεύματά του ἀφ' ὅλης τῆς Θετταλομαγνησίας· β) εἰς μὲν τὰ 24 χωρία νὰ μείνῃ ἀρχηγὸς ὁ Μῆτρος Βασδέκης, εἰς τὴν Ἐπαρχίαν Ἀγιάς καὶ Κισσάβου ὁ Μῆτρος Λιακόπουλος, εἰς δὲ τὴν τοῦ Ἄλμυροῦ καὶ Βελεστίνου ὁ Βελέντζας, καὶ γ) νὰ δύναται ὁ Κιοιταχῆς νὰ διορίσῃ ἓνα καὶ μόνον Τοῦρκον εἰς Τρίκκερι, τὸν Ταῦρ-ἀγᾶν. Μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς συνθήκης ταύτης προσπλέει ἤδη ὁ ὀθωμανικὸς στόλος εἰς Σκιάθον καὶ εἶναι ἔτοιμος νὰ φέρῃ τὴν καταστροφὴν καὶ αἰχμαλωσίαν. Ὁ μακαρίτης πατήρ μου δὲν χάνει τότε οὐδὲ στιγμὴν, δομᾷ ὑπόπτερος εἰς τὴν Σκιάθον, καί, ἀπαντῶν τοὺς ἀποβάντας ἐχθροὺς, κροτεῖ αἱματηρὰν μάχην, καὶ ἄλλους μὲν φονεύει ἀγεληδόν, ἄλλους αἰχμαλωτίζει, καὶ ἄλλους θαλασσῶ-νε διώκων, ἐνῶ ἐνώπιόν του φεύγει ὁ στόλος περδεύς...

Ἐκ τούτου, Κύριε Πρόεδρε, τὸ ἡρωϊκὸν αὐτὸ ὄπλον ἔχοντες ὅπ' ὄψιν οἱ περιώνυμοι τῆς Ὑδρας, ἐκάλεσαν διὰ τῶν ἐντίμων προκρίτων καὶ συναινέσει¹ τῆς Κυβερνήσεως ὡς γενικὸν Φροῦραρχον τῆς νήσου των τὸν πατέρα μου, καὶ δις ὁ μακαρίτης πατήρ μου ἔλαβε τὴν τιμὴν νὰ περιφουρορήσῃ τὴν ἡρωϊκὴν ἐκείνην νήσον εἰς περιστάσεις κρισίμου. Μάρτυρας τῶν || (σ. 6) λόγων μου ἐπικαλοῦμαι τοὺς ἐπιζῶντας τῆς Ὑδρας ἀγωνιστάς...

Πῶς δὲ νὰ περιγράψω, Κύριε Πρόεδρε, τὰς εἰς Κομπότι, Πέτα, Πλάκα καὶ καθ' ὅλην τὴν Εὔβοιαν μάχας αὐτοῦ, ὅπου τοσάκις ἀντήχησεν ἐντίμως τὸ ὄνομά του, καὶ τοσαῦτα διέπραξεν ἔργα ἡρωϊσμοῦ καὶ φιλοπατρίας; Ὅχι. Δὲν θέλω ἀπασχολῆσαι δι' αὐτῶν τὸ Σεβαστὸν τοῦτο σῶμα, οὐδὲ δύναμαι νὰ περιγράψω ἔργα ἀνήκοντα εἰς τὴν Ἱστορίαν. Ὁ βίος τοῦ ἀειμνήστου Καρατάσου, ὡς ὁ βίος τῶν πρωταγωνιστῶν ὄλων, εἶναι, Κύριοι, ὁ βίος καὶ οἱ θρίαμβοι τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος, καὶ διὰ τοῦτο ἀρκοῦμαι νὰ εἶπω ὅτι δὲν εἶναι ἴσως μάχη ἢ θέσις ἐνδοξοῦ τοῦ ἀγῶνος, ὅπου νὰ μὴν ἀκούης : «Τὰ ταμποῦρια τοῦ Καρατάσου».

Ἄλλ' ἡ Δυτικὴ καὶ Ἀνατολικὴ Ἑλλάς, Κύριε Πρόεδρε, δὲν ὑπῆρξαν μόναι τὸ στάδιον τῶν θυσιῶν καὶ ἀγῶνων του. Εἰς ἐν καὶ μόνον ἀποβλέπων, τὸ πρὸς τὴν πίστιν καὶ τὴν πατρίδα καθήκον του, ὁ μακαρίτης πατήρ μου, ἔσπευσε νὰ προσφέρῃ τὸ αἷμα του καὶ εἰς τὴν ἐνδοξὸν Πελοπόννησον, καὶ δὲν εἶναι μάχη ἢ κίνδυνος, εἰς ἣν δὲν παρενέβη ὡς ἀρχηγός, εἰς ἣν δὲν ἐκινδύνευσε ὡς στρατιώτης. Ὅτε δὲ ὁ ἀλαζῶν Ἰμβραϊμῆς διήρχετο ἐν λόγγῃ πικρῇ καὶ συννεσματώθῃ² εἰς τὸ Νεόκαστρον, καὶ ἦτον πῦρ καὶ θάνατος ἢ διάβασίς του, ὁ μακαρίτης πατήρ μου ὑπόδακρος προέταξε τὰ στήθη του εἰς Σχοινόλακκα καί, κτυπῶν καὶ κτυπούμενος πανταχόθεν, ὡς Ἐλευθερία ἢ θάνατος³ ἐπεφώνησε καὶ ξιφίρης ριπτόμενος κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἔθεσε τὴν σημαίαν εἰς λύθρον αἵματος καὶ θριάμβου, ἐνῶ ἡ ἔφευγον πανταχόθεν ἢ ἐπιπτον νεκροὶ οἱ δαίμονες τῆς Αἰγύπτου!...

Μετὰ τοῦτο, κατὰ τὸ 1827, ὅτε τὸ ἐνδοξὸν Μεσολόγγι δὲν ὑπῆρχεν, ὅτε εἰς τὰς ἡρωϊκὰς Ἀθήνας ἐκνμάτιζεν ἡ ἡμισέληνος τῶν ἐχθρῶν, ὅτε ὁ φοβερός Κιονταχῆς ἐπλημύρυσεν ὅλην τὴν Ρούμελην καὶ κατέκαυσε καὶ τὴν τελευταίαν αὐτῆς κομόπολιν⁴, τὰ Μέγαρα, ὅτε ὁ ἀλαζῶν Ἰμβραϊμῆς ἐπυροπόλει τὰς χώρας τῆς Πελοποννήσου καὶ ἔφθασε καὶ μέχρι τῶν Μύλων⁵ εἰς || (σ. 7) τὰ πρόθυρα τοῦ Ναυπλίου, ἢ τότε Κυβέρνησις ἔπεμψεν ἀντιπρόσωπον, πληρεξούσιον, τὸν ἐντίμον νῦν γερουσιαστὴν Ἀδὰμ Δούκαν, δίδουσα⁶ ὑπὸ τὴν διεύθυνσίν του τοὺς ἀοιδίμους⁷ ἀρχηγοὺς Νικόλαον Κριεζιώτην καὶ Βάσον Μανροβουνοῦτην, ἵνα, ἐλθόντες εἰς τὰς Βορείους⁸ νήσους, εὗρωσι⁸ τὸν ἀειμνήστου πατέρα μου καὶ οἱ τρεῖς ὁμοῦ συμποράξωσιν εἰς βλάβην τοῦ ἐχθροῦ τῆς Πατρίδος. Συ-

1. συνενέσει τὸ χφ. 2. συσυματώθη τὸ χφ. 3. κομόπολιν τὸ χφ. 4. Μήλων τὸ χφ. 5. δίδου τὸ χφ. 6. ἀοιδίμους τὸ χφ. 7. βορέιους τὸ χφ. 8. εὗρωσι τὸ χφ.

σκέψεως τότε γενομένης ἀπεφασίσθη νὰ κτυπήσωσι τοὺς ἐχθροὺς εἰς Θετταλομαγνησίαν, ὃ δὲ Ἄδὰμ Δούκας ἔφερε πρὸς τοὺς ἄλλοις, διαταγῇ τῆς Κυβερνήσεως, καὶ πλοῖά τινα τῶν γενναίων Ψαροναίων.

Τότε ὁ παστὴρ τῆς Λαρίσης, μαθὼν ταῦτα, ἐπεμφεν εἰς Θετταλομαγνησίαν ὑπὲρ τοὺς τρισχιλίους Ὀθωμανοὺς ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν τοῦ Νοῦρκα Σέβριανη καὶ ἄλλων ὀπλαρχηγῶν, εἰς δὲ τὴν θέσιν «Παλαιὰ Παναγιὰ καὶ Ράδια» ἔγινε¹ πεισματωδεστάτη μάχη, ὅπου ὀλίγοι Ὀθωμανοὶ ἔμειναν, ἵνα ἐπιστρέφοντες ἀναγείλουν εἰς τὸν κροιάρχην των τὴν φοβερὰν ἤτταν των, οἱ δὲ ἀρχηγοί, οἱ ὀπλαρχηγοί, αἱ σημαῖαι, τὰ πάντα, καὶ πλήθος λαφύρων, ἔμειναν εἰς χεῖρας τῶν ἡμετέρων.

Μετ' ὀλίγας ἡμέρας οἱ μὲν² Ν. Κριεζιώτης, Βάσος Μανροβορνιώτης καὶ Ἄδὰμ Δούκας ἐπέστρεψαν εἰς Κέα καὶ Σαλαμίνα, ὅπου εἶχε διαδοθῆ³ ὅτι ἐρχεται ὁ ἀείμνηστος Κυβερνήτης, ὃ δὲ πατὴρ μου ἔμεινε καὶ ἄλλοι μὲ τὰ στρατεύματά του ἀρχηγὸς τῆς θέσεως.

Κατὰ τὰ τέλη Ἰανουαρίου⁴ 1828 ἔφθασε καὶ ὁ περιμενόμενος Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἐπειδὴ ὁ ἀρχιστράτηγος Γκενεράλ-Ζούρτζ⁵, πολιορκῶν τότε τὴν Βόνιτσαν, εἶχεν ἀνάγκην πλοίων διὰ τὸν Ἀμβρακικὸν κόλπον, σταλθεὶς τότε ὁ ἀρχιναύαρχος⁶ Ἀνδρέας Μιαούλης πρὸς τὸν πατέρα μου, ἔλαβε παρ' αὐτοῦ τὰ δύο ἰδιόκτητα πλοῖα του, ὑπεχρέωσε δὲ καὶ τοὺς ὑπὸ τὴν ὀδηγίαν του νὰ παραδώσωσι καὶ τὰ ἰδικά των, τὰ ὅποια ἐστάλησαν εἰς τὸν ἐν Βόνιτση ἀρχιστράτηγον⁷ διὰ τοῦ ἀντιναύαρχου Ἀντωνίου Κριεζῆ, ὅστις διέβη, πολεμῶν καὶ πολεμούμενος, διὰ τῶν φρουρῶν Πρεβέζης καὶ Προούνης⁸, εἰς τὸν Ἀμβρακικὸν⁹ κόλπον. Μάρτυρας τῶν λόγων μου ἐπικαλοῦμαι τὸν ἀρχιστράτηγον¹⁰ Ζούρτζ, τὸν ἀντιναύαρχον Ἀντώνιον Κριεζῆν, καὶ τόσους ἄλλους ἀνωτέρους ἀξιωματικούς.

Τοιοτοτρόπως, ἐνῶ ὁ ἀγὼν ἐπερατώθη τὸ 1829, ὁ πατὴρ μου || (σ. 8) διήλθεν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους ὅλας αὐτοῦ τὰς περιπετείας ὡς Γενικὸς ἀρχηγός, καί, φέρον πάντοτε τὰς πλέον ἱερὰς ἀναμνήσεις, ἀπέθανε τὴν 22 Ἰανουαρίου¹¹ 1830.

Ὅλα ταῦτα, Κύριε Πρόεδρε, ἂν διεγράφησαν μὲ τὸν χρόνον, καὶ ὡς οἱ αὐτουργοὶ των ἐροῖσθῆσαν εἰς τὴν λήθην, δὲν εἶναι, ὄχι, μὰ τὰ παθήματα τοῦ ἀγῶνος, δὲν εἶναι μῦθοι κοινοί, οὔτε ὑπερβολαὶ λόγων. Ἄν δὲ ἀσθενῶς μόνον καὶ ἐν ὀλίγοις τὰ περιέλαβον διὰ τῆς παρουσίας, πολλὰ ἐγλωττότερον¹² τὰ διαβεβαιοῦν ἄλλοι, εἰς οὗς ὀφείλομεν καὶ σέβας καὶ θαυμασμόν, καὶ ὅτινες καλοῦν-

1. ἔγινεν τὸ χφ. 2. ὁ μὲν τὸ χφ. 3. διαδοθῆ τὸ χφ. 4. Ἰανουαρίου τὸ χφ. 5. ἀρχιστράτηγος τὸ χφ. Πρόκειται γιὰ τὸν Ἄγγλο Φιλέλληνα στρατηγὸ R. Church. 6. ἀρχιναύαρχος τὸ χφ. 7. ἀρχιστράτηγον τὸ χφ. 8. Προούνης τὸ χφ. Διάβ. Πούνης, τὸ σημερινὸ Ἄκτιον. 9. Ἀμβρακικῶν τὸ χφ. 10. ἀρχιστράτηγον τὸ χφ. 11. Ἰανουαρίου τὸ χφ. 12. ἐγλωττότερον τὸ χφ.

τα Ζαΐμης, Κουντουριώτης¹, Μανρομυχάλης, Βότζαρης, Κολοκοτρώνης κ.τ.λ. Τὰ πιστοποιητικά λοιπὸν τοιούτων περιδόξων ἀνδρῶν ὑποβάλλω ἐνόπιον Ὑμῶν, Κύριοι, καὶ εἰς τοὺς υἱοὺς αὐτῶν ἀπόκειται νὰ εἰπωσιν ἤδη ἂν ἐκτελοῦν τὴν πάτριον διαθήκην καὶ ἂν ἀναγνωρίζουν τὴν πιστοποίησιν τῶν πατέρων των.

Καθ' ὄλην δὲ τὴν πολυστένακτον αὐτὴν σειρὰν τῶν κινδύνων, εἰς ὅλον τὸν κυματισμὸν τοιούτων πράξεων καὶ ἀγῶνων, ὁ εὐσεβάστως ὑποφαινόμενος παρὰ πλεονος ἀείποτε τοῦ πατρὸς μου, δὲν εἶναι, Κύριε Πρόεδρε, ἀγὼν ἢ κίνδυνος, δὴ δὲν συνεμερίσθην μαζί του, δὲν εἶναι συμφορὰ, ἦν δὲν ὑπέστην πλησίον αὐτοῦ, οὐδὲ δοκιμασία, ἦν δὲν διήλθομεν ἐκ τοῦ ἴσου, διότι τὸ αὐτὸ σύνθημα, ἢ ἐγρεσις τῆς Πατρίδος, ἦτον τὸ σύνθημα ὅλων, καὶ σφαγαὶ καὶ αἰχμαλωσίαι καὶ στέρησις ὑπαρχόντων τὸ καθήκον ἐκάστου.

Ἡ [ἐκ] νεκρῶν ἀνάστασις τῶν ἐθνῶν, ἀπαιτεῖ, ὡς δὲν ἀγνοεῖτε, Κύριοι, οὐ μόνον ποταμοὺς αἱμάτων μαρτυρικῶν, ἀλλὰ καὶ καταστροφὰς πόλεων καὶ ἐμπρησμοὺς οἰκιῶν καὶ ἐξόντωσιν ὑπαρχόντων καὶ ἐν γένει πᾶσαν θυσίαν ἀτομικὴν, διὰ νὰ ἔλθῃ ἢ ἐπιούσα γενεὰ νὰ πνεύσῃ τὴν ζωὴν ἐπὶ τῶν θρειπίων τῆς παρελθούσης. Τὴν στερεὰν ταύτην ἀλήθειαν δὲν ἠδύνατο νὰ ἀγνοῇ ἡ Ἑλλάς τοῦ 1821, καὶ διὰ τοῦτο ὅλοι κατὰ σειρὰν αἱ Ἐθνικαὶ Συνελεύσεις, βλέπουσαι, Κύριοι, ὅτι κατὰ τὴν ἐναγώνιον πάλην ἐκείνην οὐ μόνον ἐκαλεῖτο ὁ Ἕλληρ εἰς φόρον αἵματος καὶ θανάτου, ἀλλ' ἔπρεπε νὰ κλαύσῃ τὴν σφαγὴν ἢ τὴν ἀτίμωσιν τῶ οἰκείων του, νὰ ἴδῃ καιόμενας τὰς πόλεις του, τὰ κτήματά του καταστρεφόμενα καὶ εἰς βάραθρον || (σ. 9) χαῖνον νὰ καταρορέωσιν τὰ πλοῦτη, αἱ οἰκίαι, τὰ ἀγαθὰ του, καὶ γυμνὸς καὶ ἀνέστιος νὰ ἐξέλθῃ τοῦ χάους ἐκεῖνον μὲ τὸ πρόνομιον² τοῦ ἀλήτου καὶ μίαν δάφνην ὀδυνηράν. Αὐτὰ βλέπουσαι, Κύριοι, αἱ κατὰ καιροὺς Ἐθνικαὶ Συνελεύσεις μὴ φωνῇ ἀνεκίρηξαν ὅλοι ὅτι εἰς πάντα τοὺς ὑπέρ τοῦ ἀγῶνος μοχθήσαντας ἅμα τῇ σωτηρίᾳ τοῦ Ἔθνους, θέλει δοθῆ ἀνάλογος τῶν ἔργων των ἀμοιβή, καὶ τοῦτο διὰ νὰ εὐρωσι καὶ ἔν στρέμμα γῆς νὰ θρῆψῃ τὴν δυστυχίαν των, ὀλίγον θλιβερόν χῶμα νὰ κρῦψῃ τὰ γυμνὰ κόκκαλά των. Τὸ κήρυγμα τοῦτο τῶν Ἐθνικῶν Συνελεύσεων εἶναι, Κύριοι, συμβόλαιον Ἱερὸν, εἰς τὸ ὁποῖον ἐγγυητὴς ἐγράφη τὸ Ἔθνος, καὶ ἐπισφράγισις³ εἶναι τὰ αἵματα τῶν μαρτύρων. Ὁ ἀναβάλλων λοιπὸν τοιοῦτο συμβόλαιον διαφεύδει⁴ τὸ Ἔθνος καὶ ἐπὶ τῆς ὁδῆς λιμοκτονοῦντων ἀγωνιστῶν καταδικάζει τὸ παρελθὸν καὶ τὸ μέλλον. Ἐκ τούτου καὶ ἡ ἐν Ἀθήναις ἐπελθοῦσα Συνέλευσις, πρῶτον αὐτῆς ἀνέγραψε ψήφισμα τὴν ἀμοιβὴν τῶν ἀγωνιστῶν καί, ἐπιβεβαιούσα τὰ ὑπὸ τῶν Συνελεύσεων ὅλων ψηφισθέντα, ἐκήρυξεν ὅτι δὲν λησμονεῖ τὸ Ἔθνος τὰς ἡμέρας ἐκείνας τῶν θυσιῶν καὶ ἀγῶνων, καὶ ἐν καθήκον αἰσθάνεται, τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἱερῶν του ὑποχρεώσεων...

Αἱ ὑποσχέσεις αὐταὶ δὲν ἦσαν — ὄχι — τὰ ἐλατήρια, ἕνεκα τῶν ὁποίων

1. Κουντουριώτης τὸ χφ.   2. πρόνομιον τὸ χφ.   3. ἐπισφράγις τὸ χφ.
4. διαφεύει τὸ χφ.

ἐρρίφθη εἰς τὰς φλόγας ὁ Ἕλληνας καί, ὅταν ἀπὸ τοῦ Ταυῖνέτου μέχρι τοῦ Αἴμου, ὀλόκληρος φυλὴ ἀπέθνησκε μαχομένη, ὅταν Κασσάνδρα καὶ Νάουσα¹ ἐλούοντο εἰς τὸ αἶμα καὶ ἀναπέτα πρὸςφλεκτον² τὸ Ἅγιον Μεσολόγγι, μὲ τὰς ἱερὰς ἐκείνας ἡμέρας, ἐν εἴχε σύνθημα ἕκαστος, τὸν θούριον³ τοῦ Φεραίου, μίαν ἀξίωσιν ἀμοιβῆς, τὴν ἐλευθέρωσιν τῆς Πατρίδος!... Καὶ ὅταν θουσιάζη τις καὶ πλοῦτη καὶ τέκνα, ὅταν ἀρνήται⁴ τὸ ἐνεστὼς καὶ δίδῃ προσφορὰν τὴν ζωὴν του, δὲν ἐμπορεύεται ἀντὶ τούτων μελλούσας ἀμοιβὰς ἀμφιβόλους... Ἐκ τούτου, Κύριοι, ἰδέτε ἐκ τῶν μεγάλων ἐκείνων ἀνδρῶν ἀγωνιστῶν, οἱ μὲν ἀπέθανον ἐπὶ ψάθης, καὶ δημοσίᾳ δαπάνῃ τοῖς ἐπρομήθευσαν τὸν λίβανον τῆς κηδείας, οἱ δὲ ἀπῆλθον εἰς τὰς ἐστίαις των, μὴ καταρώμενοι τὴν ἐλευθερίαν, ἄλλοι δὲ κείνται εἰς ἀγνωστα μνήματα μὲ ἓνα παρήγορον βόλι εἰς τὴν καρδίαν, καὶ κρυτοὶ μόνον καὶ ἄστεγοι περισιωζόμεθα πῶς ὀλίγοι ἐτι ἀγωνισταί, τὸ δάκρον πνίγοντες ἀγερώχως, ἀλλ' ἀποθνήσκοντες ἐκ τῆς πείνης! Σπεύσατε, Κύριοι, Σπεύσατε! Μετ' οὐ πολὸν δὲν θέλομεν πνεύει οὐδ' αὐτὴν τῆς Πατρίδος τὴν αὔραν καὶ ἀντὶ τοῦ ὀβολοῦ τῆς κηδείας, δότε μας κἂν τὸν ὀβολὸν ξηροῦ ἄρτου! Αὐτὸ σᾶς ἔπαγορεύει τὸ δίκαιον, αὐτὸ || (σ. 10) σᾶς ἐπιβάλλει τὸ Ἔθνος, καὶ ἡ καρδία Σας... Τιμῆ, ζωῆ, περιουσία, ἰδοὺ νομίζω, Κύριοι, ἡ πολυτιμότερα τριάς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὅλα ταῦτα προσέφερεν ὁ πατήρ του εἰς τὸν βωμὸν τῆς Πατρίδος... Τιμῆ; Καὶ πῶς εἶναι σύζυγος⁵ ἢ αἱ θυγατέρες αὐτοῦ, τὰς ὁποίας ὡς σπλάγγνα του ἀποσιπῶντες ἔσυραν οἱ ἐχθροὶ εἰς ὄνειδος καὶ δουλείαν; Περιουσία; Καὶ πῶς εἶναι οἱ θησαυροί⁶, τὰ ποίμνια, ὀλόκληροι σνοικιαί⁷ καὶ κτήματα, ἀφ' ὧν ἀπεκδυθεὶς ὁ πατήρ μου κατέβη εἰς τὸν στρόβιλον βασάνων καὶ δυστυχίας; Ζωῆ; Καὶ δὲν ἐθρήνησε πεντήκοντα οἰκείους του φονευθέντας; Καὶ δὲν αἰμάτωσεν ἡ ψυχὴ του εἰς τὴν ἀπόλειαν πέντε ἡρωϊκῶν τέκνων του; Καὶ δὲν προσέφερεν ἔτι τοσάκις τὴν ζωὴν του ὡς τελευταίαν θυσίαν καὶ προσφορὰν; Τί ἄλλο τῷ ἐλλείπετο πλέον; Μία ἰσχνὴ καὶ πολυδάκρυτος ὑπαρξίς καὶ ταύτην τὴν ἐκύβενσε⁸ χιλιάκις, ἀλλ', ἢ σκληρὸν ἢ εὐσπλαγχνον, δὲν τὸν ἀνέπασεν⁹ ἓνα βόλι. Ναί, Κύριοι, ὡς οἱ μεγαλοφυεῖς καὶ περιώνυμοι πατέρες ὑμῶν ἀνέκραζαν «εἰς τὰ ὅπλα» καὶ Πελοπόννησος καὶ Στερεὰ καὶ Νῆσοι, ἠγέροθησαν εἰς τὴν κλῆσιν των, καὶ ὁ ἀείμνηστος πατήρ μου ἤγειρεν ὡς αὐτοὶ ὀλόκληρον τὴν Μακεδονίαν, αἴρων τὸν σταυρὸν εἰς τοὺς ὄμους, προσέφερεν ὡς ἐκεῖνοι ὅτι πολῆτιμον κρατεῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸν κόσμον, καὶ τὰς θουσίας ταύτας μὲ μόνον ἀντεζύγησε τὸν ὄλεθρον τῶν ἐχθρῶν, κομίζων εἰς τὸ μῆμα ὡς μόνην ἀμοιβὴν τὴν πενίαν... Τοιοῦτοι μάρτυρες τοῦ Χριστοῦ, τοιοῦτοι ἀθληταὶ παθιμάτων, οἱ Μωϋσεῖς αὐτοὶ ἐνὸς Ἔθνους, εἰπέτε, Κύριοι, δὲν εἶναι ἄξιοι τοῦ Σεβασμοῦ τῆς Πατρίδος, καὶ ἂν δὲν τοῖς ὀφείλωνται¹⁰ ἀνδριάντες, δὲν τοῖς ἀνίκει κἂν ὁ ἄρτος ὁ ξηρὸς τοῦ ἐλέους;

1. Κασσάνδρα καὶ Νίουσα τὸ χφ. 2. περίφλεκτον τὸ χφ. 3. τὸν θούριον τὸ χφ.
4. ἀρνεῖται τὸ χφ. 5. σύζυγος τὸ χφ. 6. θησαυροὶ τὸ χφ. 7. ὀλόκληραι σνοικοῖαι τὸ χφ.
8. ἐκύβενσε τὸ χφ. 9. ἀνάπασε τὸ χφ. 10. ὀφείλωνται τὸ χφ.

Ἐν μέσῳ τῆς συναισθήσεως ταύτης εὐρίσκει τις τὴν παρηγορίαν, ὅτι τινὰ τῶν εὐγενῶν τούτων ὀνομάτων δὲν παρελείφθησαν ἐντελῶς καὶ αἱ φωναὶ τῶν Ἐθνοσυνελεύσεων εἰσηκούσθησαν ὑπὲρ ἐνὸς τοῦλάχιστον Καραϊσκου, ὑπὲρ ἐνὸς μεγαλοῦρου Βότζαρη, ὑπὲρ τοῦ περιδόξου Ζαίμη, ὑπὲρ τοῦ πατριάρχου τοῦ ἀγῶνος μας Κουτουριώτου¹, ὑπὲρ τοῦ ἡμιθέου Μιαούλη, ὑπὲρ τῶν Μαυρομιχαλαίων, τοῦ Γιατράκου καὶ ἄλλων. Τίς νὰ μὴν χύνη, Κύριοι, εὐγνωμοσύνης ἐθνικῆς δάκρυα, βλέπων ὅτι εἰς τὰς ἐνδόξους ταύτας οἰκίας ἐδόθησαν ἀνὰ 1000 τοῦλάχιστον στρέμματα γῆς, διὰ νὰ δοθῇ μέρος δικαιοσύνης εἰς τοὺς νιούς, ἀνθ' ὧν ἐθυσίασαν || (σ. 11) οἱ πατέρες; Ἄλλ' ἡ δικαιοσύνη αὕτη ὀφείλεται ἄρα καὶ εἰς τὸν γηραιὸν Καρατάσον; Τὰ ἄθλα² καὶ αἱ θυσίαι αὐτοῦ ἀγνωρίζονται ὡς τῶν ἄλλων ἢ, ἀντὶ πλοῦτου καὶ αἵματος, προσέφερον εὐχὰς εἰς τὸ ἔθνος καὶ ἡ φωνὴ τῶν Ἐθνοσυνελεύσεων πρέπει νὰ βωβαθῇ δι' αὐτὸν καὶ νὰ διαγραφῇ ὡς παρὸν τὸ ὄνομα, αἱ πράξεις καὶ τὸ μνημεῖον ἴσως αὐτοῦ; Τὸ ζήτημα τοῦτο, Κύριοι, ὑποβάλλω εἰς τὴν κρίσιν ὑμῶν, καὶ εἰς ὑμᾶς ἀπέκειται νὰ δικάσητε, ἂν εἶς συναθλητῆς τῶν πατέρων Σας, εἶς δηλαδὴ πατὴρ Σας, πρέπει νὰ ἀποκλεισθῇ τῆς μερίδος του, καὶ νὰ διαγραφῇ ὡς ἀλλόφυλος. Θέσατε τὴν δεξιὰν εἰς τὸ στήθος καὶ ἀποφασίσατε, Κύριοι...

Ἄν αἱ θυσίαι καὶ τὰ παθήματα τοῦ Πατρός μου ἀγνωρίζονται³, ἂν οἱ ἀγῶνες καὶ κίνδυνοί μας δὲν εἶναι ὄνειρα, ἂν μετὰ τόσους πόνους λαμβάνω σήμερον ὅ,τι εἶς Γραμματεὺς Ὑπουργείου καὶ μὲ 250 δραχμὰς ζητῶ νὰ συντηρήσω νιούς ἢ ν' ἀποκαταστήσω τὰς θυγατέρας μου, ἂν αἱ ἀλήθειαι αὗται ἀγνωρίζονται⁴, δότε τὴν ἀναλογίαν μου, Κύριοι, δότε καὶ εἰς ἐμὲ 1000 πολυπαθῆ στρέμματα γῆς, διὰ νὰ ἀσφαλίσω τὸν ἄρτον τῶν τέκνων μου, πρὶν κλείσω μετ' ὀλίγον τοὺς ὀφθαλμούς... Δότε με, Κύριοι, τὴν ἀποκατάστασιν ταύτην ἐπ' ὀνόματι τοῦ δικαίου· δότε με τὴν ἐν ὀνόματι τῶν Ἐθνικῶν Συνελεύσεων· δότε με τὴν ἐν ὀνόματι τῆς Πατρίδος καὶ τῆς τιμῆς τῆς· δότε με τὴν ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ, διότι Πατὴρ καὶ δίκαιον, ἔστιν ὁ Θεός...

Ἄν ὄχι, εἰπέτε το, Κύριοι, ἀλλ' εἰπέτε το πλεόν «μακρὰν ἡμῶν Καρατάσον» δὲν ἔχεις τὸ δικαίωμα εἰς τὴν εὐγνωμοσύνην τοῦ ἔθνους, διὰ νὰ λάβω κἄν μίαν ἀπόφασιν καί, εὐλογῶν τὸ ὄνομα τῆς Πατρίδος, νὰ θάψω εἰς γωνίαν τινὰ τοὺς πόνους καὶ τὰς θυσίας μας.

Ὁ εὐπειθής

Δημήτριος Τζάμης Καρατάσος

1. Κουτουριώτου τὸ χφ. 2. ἄθλα τὸ χφ. 3. ἀγνωρίζοντας τὸ χφ.
4. ἀγνωρίζονται τὸ χφ.

2

Πρὸς

Τὴν Σεβαστὴν Ἐπιτροπὴν τοῦ Ἀγῶνος

Κύριε Πρόεδρε!

Ἄν καὶ εἶναι περιττὸν νὰ ἐξιστορήσω τὰς θυσίας καὶ τὰ δικαιώματα τοῦ μακαρίτου συζύγου μου καὶ ἐν γένει τῆς οἰκογενείας τοῦ Καρατάσου, διότι ἀποτείνομαι πρὸς ἄνδρα, οἵτινες γνωρίζουσι κάλλιστα τὰ παθήματα καὶ δικαιώματα τοῦ ἀγῶνος, ὡς μετασχόντες¹ ἐνδόξως αὐτοῦ, μὲλον τοῦτο ὡς ἐκ περισσοῦ ἐσωκλείω ὄδε ἀντίγραφον ἀναφορᾶς τὴν ὁποίαν ὁ μακαρίτης σύζυγός μου εἶχε δώσει κατὰ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1860 εἰς τὸ τότε Ὑπουργικὸν Συμβούλιον, τὸ ὁποῖον, μὴ λαβὼν ὅπ' ὄψιν τὰς δικαίας ἀπαιτήσεις του, ἐνεκα τῆς τότε κατ' αὐτοῦ καταφορᾶς τῆς Κυβερνήσεως τῆς πεσοῦσης δυναστείας, τὸν ἀτήληψε καὶ ἐν τῇ ἀπελπισίᾳ του ἔπαθεν ὅλα ὅσα ὑμεῖς καλῶς γνωρίζετε. Ἦδη πιστεύω ἀδιστακτικῶς, ὅτι θέλετε ἶδει τὸ δίκαιον καὶ θέλετε ἀπονεῖμει τὴν ἀπαιτουμένην δικαιοσύνην, ὅ,τι ἀνήκει ἀπέναντι τῶν θυσιῶν καὶ ἀγῶνων εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ Καρατάσου.

Μένω μὲ βαθύτατον Σέβας

Ἐδπειθεστάτη χίρα

Αἰκατερίνη Δ. Τζάμη Καρατάσου.

Γ'. ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΚΑΡΑΤΑΣΑΙΩΝ

Παρατηρητέα τὰ ἐξῆς ἐπὶ τῶν δημοσιευθέντων ἐγγράφων ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὰς συλλεγείσας πληροφορίας διὰ τὴν οἰκογένειαν τῶν Καρατασαίων².

1. Τὸ ὀνοματεπώνυμον τοῦ Καρατάσου

Ἡ Τσάμης Καρατάσος ἀναφέρει τὸν πατέρα του, ὡς ὁ «Γέρων Καρατάσος», «Καρατάσος», «ὁ Πατήρ μου», μὴ μνημονεύων τὸ βαπτιστικὸν ὄνομά του. Ὁ Ν. Φιλιππίδης γράφει³: «Τινὲς νομίζουσιν, ὅτι ὁ Καρατάσος προσέ-

1. μετεσχόντες τὸ χφ.

2. Ἡ περαιτέρω ἀξιολόγησις καὶ κριτικὴ τῶν δεδομένων ὑπὸ τῶν ἐγγράφων πληροφοριῶν περὶ τῶν διαφόρων μαχῶν κλπ. ἐκφεύγει τοῦ περιορισμένου σκοποῦ τῆς παρούσης μελέτης.

3. Βλ. Ν. Γ. Φιλιππίδου, ἔ.ἀ. σ. 345. Περὶ τοῦ ὄροπεδίου Καραντάς ἢ Καρατάς βλ. Δ. Παταρίδης - Ε. Στουγιαννάκης, Ἱστορία τῆς πόλεως Ναούσης, Α', Ἔδευ-

λαβε τὸ ὄνομα τοῦτο ἐκ τοῦ πρὸς δυσμᾶς καὶ εἰς ἀπόστασιν τεσσάρων περὶ-
που ὥρων τῆς Ναούσης κειμένου ὄρους «Καρατάσι», ἀλλὰ πλανῶνται
δεινῶς· διότι αὐτὸ τὸ κύριον ὄνομα αὐτοῦ, ὡς θετικῶς γινώσκομεν, ἦτο
Τάσος (= Ἄναστάσιος), προσετέθη δὲ κατόπιν ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ κυρίου ὀνό-
ματος τοῦ γενναίου ἀνδρὸς μόνον τὸ τουρκικὸν ἐπίθετον καρὰ (= μαῦρος),
ὅπερ συνήθως τιμῆς χάριν προσήρμοζον οἱ Ὁθωμανοὶ τοῖς ὀνόμασι τῶν
γενναίων καὶ μελανόχρων ἀνδρῶν, καὶ οὕτω ἐσχηματίσθη τὸ Καρατάσος,
ὡς τὸ Καραῖσκος, Καραῖσκάκης, Καραγιῶργος, Καραμητσος, Καραμπα-
τάκης κλπ. Ἄλλως οὐχὶ σπανίως ὁ ἀνὴρ ἀπεκαλεῖτο καὶ μετὰ ταῦτα καὶ πρό-
τερον ἄπλῶς μόνον Τάσος ἢ Καπετὰν Τάσος, τοῦτέστιν ἄνευ τοῦ προσθέ-
του καρὰ». Ὁ Ἰ. Πετρόφ γράφει¹ ὅτι ἰδρυτῆς τῆς οἰκογενείας τῶν Καρατα-
σαίων ἦτο «ὁ Ἄναστάσιος ἢ κοινῶς Τάσος Καρατάσος, ὁ ἐπικληθεὶς γέρω
Καρατάσος».

Εἰς τὰ δημοσιευθέντα κείμενα μᾶς παραδίδεται ὁ τύπος Καρατάσος,
ὡς γράφει τοῦτον καὶ ὁ Ν. Φιλιππίδης, ἀλλοῦ δὲ Καρατάσος² καὶ Καρατά-
σιος³. Τὸ πιθανώτερον εἶναι ὅτι ἡ οἰκογένεια Καρατάσου θὰ εἶχεν ἀρχικῶς
ἕτερον ἐπώνυμον, ὠνομάσθη δὲ οὕτω κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀκμῆς τοῦ Γέρο-
Τάσου, ὁ ὁποῖος ἔφερε τὸ ὄνομα Ἄναστάσιος, ἦτο δὲ μελαμπῶς καὶ διὰ
τοῦτο ὠνομάσθη Καρα (= μαῦρος) Τάσος, ὅπως ἡ Βέροια ἐκαλεῖτο Καρα-
Βέροια καὶ Καραφέροια, διότι κατὰ τὴν παράδοσιν κατελήφθη δυσχερῶς
ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἢ κατ' ἄλλην ἄποψιν ἐπειδὴ ἐταλαιπωροῦντο οὗτοι ἐκ
τοῦ κλίματός της λόγῳ τῶν πολυημέρων βροχοπτώσεων. Συνεπῶς, ἐκ τοῦ
ὀνοματεπωνύμου τούτου γνωρίζομεν μόνον τὸ ὄνομα Ἄναστάσιος ἢ Τάσος,

σα 1924, σ. 15 καὶ 109, σημ. 2, Ν. Σχινῆ, Ὀδοιπορικαὶ σημειώσεις Μακεδονίας, Ἠπί-
ρου κλπ., τευχ. Α', Ἀθῆναι 1886, σελ. 170-1, Ι. Κ. Βασδραβέλλη ἑ.ἀ., σ. 190 καὶ τοῦ
ιδίου, Ἱστορικά ἀρχεῖα Μακεδονίας, Β', Θεσσαλονίκη 1954, σ. 162 καὶ 237. Ὁ Ι. Μη-
λιόπουλος, Ἱστορία τῆς Βεροίας, τετράδιον 2ον, σ. 29 (περὶ οὗ βλ. Γ. Χ. Χιονίδη,
Ἱστορία τῆς Βεροίας, τόμος 1ος, Βέροια 1960, σ. 42, βιβλιογραφία), ἀπαριθμεῖ καὶ τὸ
ἀνύπαρκτον χωρίον «Καρατάσι» μεταξύ τῶν χωρίων τῆς περιοχῆς Βεροίας-Ναούσης,
τὰ ὅποια ἐπυρπολήθησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων κατὰ τὸ 1822, ἀλλὰ πλανᾶται προφανῶς, ἐκ-
λαμβάνων τὸ ὀροπέδιον ὡς χωρίον, ὡς πράττει καὶ διὰ τὸ «Ντούρλια», τὸ ὅποιον ὀνομά-
ζει ἐπίσης χωρίον.

1. Βλ. Ι. Πετρόφ, ἑ.ἀ., σ. 19, στήλη α.

2. Βλ. Ι. Πετρόφ, ἑ.ἀ., σ. 19-26, Ν. Κασομούλη, Ἐνθυμήματα στρατιωτικᾶ,
ἐπιμελεία Γ. Βλαχογιάννη, τόμος Α', Ἀθῆναι 1939, σ. 11 κ.ε. καὶ Ι. Μαμαλάκη, ἑ.ἀ.,
καθὼς καὶ εἰς τὰς προγενεστέραις, σχετικᾶς, μελέτας του.

3. Βλ. Δ. Παταρίδης-Ε. Στουγιαννάκη ἑ.ἀ., σ. 76 κ.ε. Οὕτως ἀναφέρεται
καὶ εἰς νεκρολογίαν ἀναδημοσιευομένην εἰς τὸ τέλος τῆς ἀνά χειρᾶς μελέτης, Πβλ. Ι.
Οικονόμου, Ἀριστίου, Ἐπιστολαὶ διαφόρων..., Ἀθῆναι 1964, σ. 465 κ.ε., καὶ
ἐφημερίδα «Φωνὴ τῆς Ναούσης», φύλλ. 816/26.11.1967. Ὁ Ι. Βασδραβέλλης ἑ.ἀ.,
ἀναγράφει Τάσος Καρατάσιος ἢ Γέρο Καρατάσιος.

τὸ δὲ ἀρχικὸν ἐπίθετόν του εἶναι ἄγνωστον, ἐπισκιασθὲν ὑπὸ τοῦ νέου τοιούτου, ὅπως συμβαίνει συνήθως μὲ τοὺς πολεμάρχους.

Ἐν πάσῃ περιπτώσει δὲν δικαιολογοῦνται οἱ τύποι Τάσος καὶ Καρατάσος (μὲ δύο σ), οὔτε ὁ τύπος Καρατάσιος, διότι τὸ ἐπίθετον τοῦτο δὲν προήλθεν ἐκ τοῦ Ἄναστασιος, ὁπότε ἔδει νὰ λέγηται οὗτος Καραναστάσιος, ἀλλὰ ἐκ τοῦ ὑποκοριστικοῦ Τάσος καὶ ἐπομένως ὀρθότερα, ἱστορικῶς καὶ γλωσσολογικῶς, εἶναι ἡ γραφὴ Τάσος ἢ Καρατάσος.

2. Ἡ καταγωγή τοῦ Καρατάσου

Γίνεται κοινῶς παραδεκτὸν ὅτι ὁ Καρατάσος ἐγεννήθη εἰς τὸ χωρίον Ντοβρὰ ἢ Δοβρὰ Βεροίας κατὰ τὸ ἔτος 1764¹. Παρὰ ταῦτα ὁ Ν. Κασομούλης γράφει² ὅτι οὗτος κατήγετο ἐκ τοῦ ἄλλοτε ἐπὶ τοῦ Βερμίου ὄρους ἀκμάζοντος χωρίου Ξερολιβάδου, ὅπερ δὲν φαίνεται ὀρθόν, ἐκτὸς ἐὰν οἱ πρόγονοι τοῦ Καρατάσου κατήγοντο ἀπὸ τὸν οἰκισμὸν τοῦτον. Ἡ οἰκογένεια τοῦ Καρατάσου ἐγκατεστάθη περὶ τὸ 1770 εἰς τὸ περὶ τὴν Νάουσαν χωρίον Διχαλεύρι³. Ἄπ' ἐκεῖ ἀνεχώρησεν οἰκογενειακῶς ὁ Καρατάσος περὶ τὸ 1798 καὶ ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Νάουσαν⁴, ὅπου καὶ ἔμεινε μέχρι τῆς κατὰ

1. Βλ. Νεκρολογία, ἔ.ἀ., Ι. Πετρώφ, ἔ.ἀ., σ. 19, στήλη α, Ν. Γ. Φιλιππίδου, ἔ.ἀ., σ. 19.

2. Βλ. Ν. Κασομούλης, ἔ.ἀ., σ. 49, ἐνθα ἀναγράφονται τὰ ἐξῆς: «...Ὁ Τάσιος τῆς Βερροίας, Ξερολιβαδίου, παρ' οὐ ἔλαβε καὶ τὸ ἐπώνυμον τῆς θέσεως Καραντάς (Μαυρολιθάρι) 4» εἰς τὴν σημείωσιν 4 ἀναγράφονται: «...Ὁ ἀπὸ τὸ Ξερολιβαδο τῆς Βερροίας Τάσιος (Ξερολιβαδίτης) πῆρε Ἄρματολίκι τὸ Καραντάς». Τὰ ἀνωτέρω δὲν φαίνεται νὰ εἶναι ἀληθῆ, ὁ δὲ Κασομούλης συμπλέκει ἀδοκίμως τὸ ὄροπέδιον Καραντάς μὲ τὸν Καρατάσον καὶ τὴν καταγωγὴν του. Βεβαία θεωρεῖται ἡ ἐκ τοῦ χωρίου Δοβρὰ καταγωγὴ του, ὡς ἀναγράφεται καὶ εἰς τὴν ἐπίσημον νεκρολογίαν. Ἄλλωστε ὁ Καρατάσος δὲν ἦτο ἄρματολὸς μόνον τῆς περιοχῆς τοῦ ὄροπέδιου Καραντάς, ἀλλὰ τῆς Βεροίας, τῶν Γιαννιτσῶν καὶ τοῦ Βαρδαρίου, ὡς σημειοῖ καὶ ὁ υἱὸς του εἰς τὴν δημοσιευομένην πρώτην αἰτησίν του (= 1, σελ. 2). πβλ. καὶ Ν. Γ. Φιλιππίδου, ἔ.ἀ., σ. 12 καὶ 21, Ι. Κ. Βασδραβέλλη, Οἱ Μακεδόνες, σ. 36.

3. Βλ. Ι. Κ. Βασδραβέλλη, ἔ.ἀ., σ. 174-175. Τὰ χωρία Δοβρὰ καὶ Διχαλεύρι κατεστράφησαν κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1822, ἀναφέρονται δὲ ταῦτα καὶ εἰς τὰ ἔγγραφα τοῦ τουρκικοῦ ἱστορικοῦ ἀρχείου Βεροίας - Ναούσης: βλ. Ι. Κ. Βασδραβέλλη, Ἱστορικὰ ἀρχεῖα, ἔ.ἀ., σ. 11 καὶ 19 καὶ Οἱ Μακεδόνες κλπ., ἔ.ἀ. σ. 174 καὶ σημ. 1, 2, Ν. Φιλιππίδου, ἔ.ἀ., σ. 19, Δ. Πλαταρίδη - Ε. Στουγιαννάκη, ἔ.ἀ., σ. 73, 77 καὶ 159 καὶ Χ. Ἀραπίδη, Μετάφρασις ἐν περιλήψει τῶν κωδικῶν τοῦ τοπικοῦ ἱστορικοῦ ἀρχείου τουρκικοῦ ἱεροδικείου Βεροίας, τόμων ἀραβικῶν ἐτῶν 1049 καὶ 1050 (ἀνέκδοτον, περὶ οὗ βλ. Γ. Χ. Χιονίδου, ἔ.ἀ., σ. 39, βιβλιογραφία), σ. 199, 201, 209, 217, 220. Περὶ τῶν χωρίων τούτων καὶ τοῦ Ξερολιβάδου ἢ Ξηρολιβιάδου βλ. λεπτομερείας εἰς Γ. Χ. Χιονίδου, ἔ.ἀ., ἰδίως τόμ. Γ', (Τουρκοκρατία ὑπὸ ἐκτύπωσιν).

4. Βλ. Δ. Πλαταρίδη - Ε. Στουγιαννάκη, ἔ.ἀ., σ. 75-77.

τὸ 1822 γενομένης καταστροφῆς τῆς πόλεως¹. Διὰ τοῦτο ἐνίοτε ἀναφέρεται καὶ ὡς Ναουσαῖος, συνήθως ὁμως ὡς Βεροιεύς, διότι τὸ χωρίον Δοβρὰ εὐρίσκето πλησίον τῆς Βεροίας, ἀλλὰ κυρίως ἐπειδὴ αὕτη ἦτο ἡ πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας καὶ ἡ πλέον γνωστὴ πόλις τῆς περιοχῆς.

Ὅπως δὴποτε, ὁ Καρατάσος, ἀγωνισθεὶς εἰς ὀλόκληρον τὴν Ἑλλάδα καὶ δὴ ἐκ τῶν πρώτων, ὧν καὶ μέλος τῆς Φιλικῆς ἐταιρίας², ἀνήκει πλέον εἰς τοὺς Πανέλληνας.

3. Ἡ οἰκογένεια τοῦ Καρατάσου

Εἰς τὸ κείμενον τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 1 ἐγγράφου (σελ. 3) ἀναγράφεται ὅτι ἡ οἰκογένεια τοῦ Καρατάσου ἐκινδύνευσε νὰ ἀπολέση κατὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Ναούσης τὴν σύζυγον τοῦ ἀρχηγοῦ, τὰς θυγατέρας του καὶ πέντε ἄρρενα τέκνα.

Ἡ σύζυγος τούτου, ἡ ἡρῶϊς Καρατάσαινα, ὠνομάζετο κατὰ τὸν Ἰ. Πετρῶφ Μαρία καὶ ἦτο θυγάτηρ ἱερέως ἐκ τῆς περιφερείας τῆς Βεροίας³. Εἶναι γνωστὰ τὰ μαρτύρια εἰς τὰ ὁποῖα ὑπεβλήθη ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ ἐξ αἰτίας τῶν ὁποίων ἀπεβίωσε, μὴ δεχθεῖσα νὰ ἐξιλαμισθῇ⁴. Διὰ τὰς θυ-

1. Βλ. περὶ τῆς καταστροφῆς τῆς Ναούσης καὶ τῶν χωρίων τῆς περιοχῆς Βεροίας - Ναούσης Γ. Χ. Χιονίδη, Τὰ γεγονότα εἰς τὴν περιοχὴν Ναούσης - Βεροίας κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1822. Προβλήματα κατὰ τὴν χρονολογησίν των, «Μακεδονικά», 8 (1968), σ. 211-221. Περὶ τῆς καταγωγῆς τοῦ Καρατάσου καὶ τὰς σχετικὰς διαμάχας μεταξὺ τῶν συγχρόνων Βεροίων καὶ Ναουσαίων βλ. καὶ τὰ δημοσιεύματα εἰς ἐφημερίδα «Φωνὴ τῆς Ναούσης», π.χ. φύλλ. 780/19.3.1967, φύλλ. 815/19.11.67, φύλλ. 816/26.11.67 (ἐνθα ἐπιστολὴ μου), φύλλ. 819/17.12.1967. Ὁ Ι. Πετρῶφ, ἑ.ἀ., σ. 19, στήλη α, γράφει: «Τὸ σέμνωμα τοῦτο τῆς κλεφτουριάς τῆς Μακεδονίας ἐγενήθη τῷ 1764 ἐν Δοβρᾷ, κώμη τῆς Βεροίας καὶ ἀντράφην ἐν Διχαλεύρῃ».

2. Βλ. τὰς ἐργασίας τοῦ Ι. Κ. Βασδραβέλλη, Οἱ Μακεδόνες, σ. 171-172, ἐνθα καὶ βιβλιογραφία, Κατάλογοι τῶν Μακεδόνων Φιλικῶν, «Μακεδονικά» 1 (1940), σ. 521, Ἡ Φιλικὴ ἐταιρεία στὴ Μακεδονία, «Πολιτικὴ Ἐπιθεώρησις», περίοδος Δ', ἔτος Β', τεύχος 9-12 (Μάϊος-Ἰουνίος 1946), σ. 548, 552, σ. 549, ὅπου (ἐκ προφανοῦς τυπογραφικοῦ λάθους) ἀναγράφεται «Καρανάσιος» πρβλ. καὶ «Γρηγόριον Παλαμᾶν», 24 (1940), σ. 183 κέ., 187.

3. Βλ. Ι. Πετρῶφ, ἑ.ἀ., σ. 19 στήλη β καὶ σ. 20, στήλη α. Ὁ Ι. Κ. Βασδραβέλλη, Οἱ Μακεδόνες ἀγωνισταὶ εἰς τὰ 1821, Θεσσαλονίκη 1937, σ. 100, γράφει ὅτι ἡ Καρατάσαινα ἦτο θυγάτηρ πλουσίου κτηνοτρόφου.

4. Βλ. Πουκεβίλλ (μετάφρ. Ἄρ. Κυριακοῦ), Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπανάστασεως, ἣτοι ἡ ἀναγέννησις τῆς Ἑλλάδος, σ. 633. Πβλ. Ν. Γ. Φιλίππου, ἑ.ἀ., σ. 71 καὶ 79 καὶ Ι. Κ. Βασδραβέλλη, Οἱ Μακεδόνες ἑ.ἀ., σ. 197 καὶ 202. Διὰ τὴν προσφορὰν καὶ τὰ μαρτύρια τῶν Ἑλληνίδων κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821, βλ. καὶ περιοδικὸν «Ταχυδρόμος» Ἀθηνῶν, ἔτος 14 (1968), τεύχος 728/22.3.1968, σ. 37-44 ἐνθα καταχωρεῖται μετάφρασις σχετικοῦ βιβλίου ἐκ τῆς γαλλικῆς ἐκδόσεως τοῦ 1826 (διὰ τὰ μαρτύρια τῶν Μακεδονισσῶν σ. 41). Ὁ Ι. Πετρῶφ, ἑ.ἀ., σ. 20, στήλη α, 21. στήλη α, γράφει ὅτι

γατέρας τοῦ Καρατάσου δὲν ἔχομεν ἐτέρας εἰδήσεις, πλὴν ὅτι ἐθουσιάστησαν καὶ αὐταί. Πάντως θὰ ἦσαν τοῦλάχιστον δύο. Ὁ Τσάμης Καρατάσος γράφει, ὅτι «ἔμειναν εἰς τὴν λύσσαν τῶν πολεμίων» πέντε ἀδελφία αὐτοῦ. Ἐκ τούτου συνάγεται, ὅτι ὁ Καρατάσος εἶχε τοῦλάχιστον ἕξ ἄρρενα τέκνα (συνυπολογίζομεν καὶ τὸν Τσάμη) καὶ ἐν συνόλῳ τὸ ὀλιγώτερον ὀκτώ τέκνα. Ἐκ τούτων γνωρίζομεν τὰ ἑξῆς:

α) Τσάμης (Δημήτριος) Καρατάσος.

Τὸ ὄνομά του ἦτο Δημήτριος, πλὴν ὅμως εἶναι γνωστός ὡς Τσάμης ἢ Τσιάμης καὶ Τζάμης ἢ Τζιάμης· ἀπεκλήθη οὕτω διότι ἦτο ὑψηλοῦ ἀναστήματος¹. Δευτερότοκος υἱὸς τοῦ Γερο - Καρατάσου ἐγεννήθη εἰς τὸ Διχαλεύρι κατὰ τὸν Ἰανουάριον τοῦ 1798 καὶ διεκρίθη πολεμῶν παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ πατρὸς του. Ἐν συνεχείᾳ ἐγένετο ἥρωσ τῶν γνωστῶν «Μουσουρικῶν» καὶ προσεπάθησε νὰ βοηθήσῃ εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν ὑποδούλων Ἑλλήνων².

Ἡ εἰς τὴν δευτέραν αἴτησιν ὑπογράφουσα σύζυγός του Αἰκατερίνη ἦτο ἀδελφὴ τοῦ στρατηγοῦ Θεοδώρου Γρίβα.

β) Γιαννάκης (Ἰωάννης).

ἡ Καρατάσινα ἐκρεμάσθη εἰς τὸν πλάτανον τῆς Βεροίας ὑπὸ τοῦ Τούρκου τοπάρχου, δηλαδὴ εἰς τὴν σημερινὴν πλατεῖαν Ὁρολογίου - Ἡρώου - Δικαστηρίου, δημοσιεῖε δὲ (σ. 20, στήλαι α καὶ β) «ποιητικὴν ἀναπαράστασιν» τοῦ γεγονότος.

1. Βλ. Γ. Βλαχογιάννην, εἰς Ν. Κασομούλη, ἑ.ἀ., τόμ. Α', σ. ν', Δεξιππου Ζ. Ἀντωνιάδου, Ἐντυπώσεις καὶ σκέψεις ἀπὸ τὸ ταξίδι μου. Δημήτριος Τσάμης Καρατάσος «Ἡμερολόγιον Θεσσαλονίκης» 6 (1928), σ. 56-62, Ι. Κ. Βασδραβέλλη, ἑ.ἀ., σ. 238, σημ. 1. Ἡ λέξις φαίνεται ὅτι εἶναι ἀλβανικῆ. Ξέρον φαίνεται (ὡς ὑποστηρίζει καὶ ὁ πολὺς Max Vasmer) καὶ τὸ τοπωνύμιον Δοβρά, περὶ τοῦ ὁποῦ βλ. καὶ Γ. Χ. Χιονίδη, Σύντομη ἱστορία τοῦ χριστιανισμοῦ στὴν περιοχὴ Βεροίας, Βεροία 1961, σ. 56-57. Τὸ τοπωνύμιον τοῦτο συναντᾶται καὶ εἰς τὴν Ἠπειρον. Ὁ κ. Σ. Λιάκος, διὰ χειρογράφου σημειώματός του, μὲ ἐπιληροφόρησεν ὅτι «ἀπὸ Βλαχοχώρι καταγόταν ὁ ἀρχηγὸς Καρατάσος, ὅπως μᾶς πιστοποιοῦν καὶ τὰ ὀνόματα Τσιάμης καὶ Κουτούλας τῶν τέκνων του, ἀλλὰ καὶ τὸ γεγονός ὅτι ὁ υἱὸς του Τσιάμης μιλοῦσε τὴν λατινομακεδονικὴν καὶ περιφανεύοταν γιὰ τὴν βλάχικην καταγωγὴν του». Πβλ. καὶ τὴν μελέτην τοῦ Ἰ. δ. ο. Μακεδονικὸς ἀρματολισμὸς, «Ἀριστοτέλης» Φλωρίνης, τεύχη 3, 4 καὶ 5 (1957). Ὁ Χρῆστος Ἀναστασίου Καρατάσος, κάτοικος Ναούσης, ὅστις ἰσχυρίζεται, ὅτι κατάγεται, ὡς καὶ οἱ συγγενεὶς του, ἐκ συγγενικοῦ κλάδου τῆς οἰκογενείας τοῦ Γερο - Καρατάσου, παράγει τὸ Τσάμης ἀπὸ τὴν λέξιν τσάμι, ποῦ σημαίνει, ὡς λέγει, ἔλατον (τὸ ὄρθον εἶναι ἀγρόφυτον) καὶ ἰσχυρίζεται ὅτι ὁ Τσάμης ἐλέγετο Χριστσάμης. Εἰς τὴν μελέτην τοῦ Δ. η. μ. Τσοποτοῦ, Ἡ Θεσσαλομαγνησία (Πήλιον) καὶ τὸ Φρούριον τοῦ Βόλου κατὰ τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1821, «Θεσσαλικά Χρονικά» 1 (1930), 23-54 καὶ 104-105, ὀνομάζεται οὗτος Ψάμης. Γνωστόν εἶναι ὅτι Τσάμηδες ἐλέγοντο οἱ κάτοικοι τῆς Νοτίου Ἀλβανίας, τῆς Τσαμουριάς.

2. Βλ. Ι. Πετρόφ, ἑ.ἀ., σ. 23-26· πρβλ. Ι. Κ. Βασδραβέλλη, ἑ.ἀ., σ. 238 κ.ε., Δέξ. Ἀντωνιάδου, ἑ.ἀ., σ. 60 κ.ε. καὶ ἰδίως Ι. Μαμαλάκη, ἑ.ἀ., σ. 1 κ.ε., ὅπου καὶ μνεῖα καὶ κριτικὴ τῆς σχετικῆς βιβλιογραφίας.

Ἦτο ὁ πρωτότοκος υἱὸς τοῦ Γέρο - Καρατάσου¹, ἐξ οὐ δυνάμεθα νὰ υποθέσωμεν ὅτι ὁ πατὴρ τοῦ Γέρο - Καρατάσου ἐλέγετο Ἰωάννης. Οὗτος ἐγεννήθη εἰς Διχαλεύρι κατὰ τὸ ἔτος 1795². Ἔλαβε μέρος κατὰ τὰς διεξαχθείσας εἰς τὴν περιοχὴν Ναούσης κατὰ τὸ 1822 μάχας, ὅπου καὶ ἐφονεύθη³.

γ) Κωνσταντῖνος (Κώστας ἢ Κωσταντῆς ἢ Κουτούλας ἢ Κωτούλας).

Φαίνεται ὅτι ἦτο ὁ τρίτος υἱὸς τοῦ Γέρο - Καρατάσου Ὁ Κωνσταντῖνος διεσώθη καὶ ἐπολέμησε μαζί μὲ τὸν πατέρα του καὶ τὸν ἀδελφόν του Τσάμην. Δὲν γνωρίζομεν ἐπακριβῶς πότε ἐγεννήθη καὶ πῶς ἀπέθανε⁴.

δ) Θανάσης.

Οὗτος, νήπιον ὦν ἢ ἐφηβος, ἐφονεύθη εἰς τὴν Θεσσαλονικὴν ὡς αἰχμάλωτος⁵.

ε) Ἔτερος, νήπιον ἢ ἐφηβος, ἀγνώστου ὀνόματος. Κατὰ τὸν Ἰ. Πετρόφ⁶ κατὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Ναούσης ἠγόρασαν τοῦτον δύο Ἄραβες ἐξ Αἰγύπτου, οἱ ὅποιοι τὸν ἐξισλάμισαν. Οὗτος ἐγένετο πασᾶς («Καρατὰς πασᾶς»), κατὰ δὲ τὸ 1857 συνητήθη μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ του Τσάμη εἰς Αἴγυπτον καὶ κατ' ἀρχὴν ἠθέλησε νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸν μωαμεθανισμόν, τελικῶς ὅμως δὲν ἐπραξέε τοῦτο, διὰ νὰ δύναται νὰ βοηθᾷ τοὺς ἐκεῖ Ἕλληνας.

στ) Δὲν ἔχομεν ἄλλας εἰδήσεις διὰ τὸν ἕτερον υἱὸν τοῦ Καρατάσου, ὅστις ἐθυσίασθη κατὰ τὸν ἀπελευθερωτικὸν ἀγῶνα. Δὲν γνωρίζομεν ἐάν ἦτο τέκνον τοῦτου ὁ εἰς τουρκικὰ ἔγγραφα ἀναφερόμενος «Ἀντώνιος, υἱὸς τοῦ Τάσιου»⁷. Εἰς τὴν κατωτέρω νεκρολογίαν ἀναγράφεται ὅτι ἐφονεύθη ὁ

1. Βλ. Ν. Γ. Φιλίππιδου, ἑ.ἀ., σ. 55, 64 καὶ 69.

2. Βλ. Ν. Κασσομούλη, ἑ.ἀ. σ. 11.

3. Βλ. Δ. Πλαταρίδη - Ε. Στουγιαννάκη, ἑ.ἀ., σ. 77-80, 81, 101, 159, 197 καὶ 204· πβλ. καὶ Ι. Κ. Βασδραβέλλη, ἑ.ἀ., σ. 50, 178-9, 183, 187 καὶ 189.

4. Ὁ Ν. Κασσομούλης, ἑ.ἀ., σ. 11 γράφει: «γ) Κωνσταντῆς, ἤκμασε 1805-1832»· πβλ. καὶ σ. 16. Εἰς τὸν τόμον Γ', σ. 53, ἀναγράφεται ὅτι κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1828 ὠργανώθησαν τρεῖς ἐκατονταρχίαι ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Τσάμη. Τῆς μίας ἐκ τούτων ἦτο ἀρχηγός: «Γ' Κώστας Καρατάσιος, Ντοβρά, 20 στρατ. 65», φέρεται δηλαδὴ οὗτος (ὡς καὶ ὁ Τσάμης) ὡς γεννηθεὶς εἰς Δοβρά. Πβλ. Ν. Φιλίππιδου, ἑ.ἀ., σ. 60 καὶ 61, ὅστις θεωρεῖ τοῦτον ὡς τὸν νεώτερον υἱὸν τοῦ Καρατάσου, καὶ Ι. Κ. Βασδραβέλλη, ἑ.ἀ., σ. 50 καὶ 198. Εἰς ἔγγραφον δημοσιευόμενον ὑπὸ τοῦ Ι. Μαμιάκη, ἑ.ἀ., σ. 184, γράφεται ὅτι οὗτος ἦτο νεώτερος τοῦ Τσάμη καὶ ὅτι ἀπεβίωσεν ἐν Τρικάλοις τῆς Πελοποννήσου, ἀτεκνος (= Παράρτημα, 1δ), ἀφοῦ διετέλεσεν ἐκατόνταρχος.

5. Βλ. Ν. Κασσομούλη, ἑ.ἀ., τόμ. Α', σ. 16 καὶ Ι. Πετρόφ, ἑ.ἀ., σ. 19, στήλῃ β' (ἐνθα τὸ γενεαλογικὸν δένδρον), ὑπ' ἀριθμ. 5 καὶ σ. 20-21, γράφεται ὅτι οὗτος ἦτο μικρὸν παιδίον, τὸ ὅποιον ἐφονεύθη ἐν Βεροίῳ μετὰ τῆς μητρὸς του.

6. Βλ. Ι. Πετρόφ, ἑ.ἀ., σ. 19-21, ἰδίως σ. 20, στήλῃ β καὶ σ. 21, στήλῃ α, ἐνθα σημειώσις. Ὁ Ἄλεξανδρινὸς συγγραφεὺς κ. Μαν. Γιαλουράκης ἠρενῆσεν τὸ θέμα περὶ τοῦ Καρατὰς πασᾶ, ἀλλὰ αἱ ἔρευναί του, ὅπως καὶ τοῦ κ. Μοσχονά, βιβλιοθηκαρίου τῆς πατριαρχικῆς βιβλιοθήκης Ἄλεξανδρείας, ἀπέβησαν ἄκαρποι.

7. Βλ. Ι. Βασδραβέλλη, Οἱ Μακεδόνες εἰς τοὺς ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας ἀγῶνας

πρωτότοκος υιός Γιαννάκης και ήχημαλωτίσθησαν ἕτεροι τρεῖς, ἦτοι ἐν ὄλῳ τέσσαρες, εἰς οὓς δέον νά προστεθῆ και ὁ διασωθεὶς ἐν ἀρχῇ Κωτούλας. Ἐπομένως ἐθυσιάσθησαν ἐν ὄλῳ πέντε υἱοὶ τοῦ Καρατάσου.

Δὲν γνωρίζομεν τίποτε διὰ τοὺς ἐν τῇ περιοχῇ Ναούσης ἀπογόνους τῶν Καρατασαίων. Εἰς τὴν Νάουσαν ζοῦν και σήμερον εἰσέτι αἱ οἰκογένειαι τοῦ Θωμᾶ Γεωργίου Καρατάσου και τοῦ Ἀναστασίου Πέτρου Καρατάσου, εἰς δὲ τὴν Θεσσαλονικὴν ἡ οἰκογένεια τοῦ Ἀναστασίου Πέτρου Καρατάσου, τῶν ὁποίων οἱ ἀρχηγοὶ ἰσχυρίζονται ὅτι εἶναι ἀπόγονοι συγγενῶν τοῦ Γερο - Καρατάσου. Ἡ ἐξακριβωσις ὁμως τῆς ἀληθείας τοῦ ἰσχυρισμοῦ τούτου δὲν εἶναι δυνατὴ¹.

Ὁ Καρατάσος ἐθυσίασεν εἰς τὸν ἀγῶνα ἐκτὸς τῆς οἰκογενείας του και τὴν μεγάλην περιουσίαν του, ἡ ὁποία κατὰ τὸν Τσάμην (ἔγγρ. 1, σελ. 2), ἀποτελεῖτο ἐκ πολυτελῶν οἰκιῶν, πλήθους τσιφλικίων, ἀγελῶν βοῶν και ἵππων. Τοῦτο ἐπιβεβαιοῦται και ἐκ τῶν ἐγγράφων τοῦ τουρκικοῦ ἱστορικοῦ ἀρχεῖου τῆς Βεροίας².

Θεσσαλονικη³ 1950, σελ. 296. Ὁ Ι. Πετρόφ, ἑ.ἀ., σ. 19, στήλη β', γράφει: «Ὁ Γέρο - Καρατάσος ἀπέκτησε πέντε (5) υἱούς».

1. Ὁ Θωμᾶς Γεωργίου Καρατάσος, ἐτῶν 53, κάτοικος Ναούσης, κτηματίας και πλανόδιος σιδηρουργός, μὲ ὠμίλησεν τὸ 1967 δι' ἐν βιβλίον ἐν Ναούσῃ ἐκ 200 περίπου σελίδων, εἰς χεῖρας θεοῦ του, ὁ ὁποῖος ὁμως τὸ κατέστρεψεν ἐκ φόβου κατὰ τὸν συμμοριτοπόλεμον (1946-1949). Ἄγνωστον ἐάν τοῦτο εἶναι ἀληθές, διότι τὰ περὶ ἀπωλείας, κλοπῆς, καταστροφῆς κλπ. «σπουδαίων» ἐγγράφων, βιβλίων κλπ., ἀποδεικνύντων δῆθεν τὸ γενεαλογικὸν δένδρον και τὴν καταγωγὴν τῶν κατόχων ἐκ μεγάλων ἀνδρῶν, ἀποτελοῦν συνήθειες, ἀναποδείκτους κατὰ κανόνα, ἰσχυρισμούς. Πάντως, και οὗτος εἶναι μελαμψός και τὸ ὄνομα Ἀναστάσιος (Τάσος) συνηθίζεται εἰς τὴν οἰκογένειάν του. Ὁ ἐκ Βεροίας Γεώργιος Ἰωάννου Καραγεωργίου, ἡλικίας ἄνω τῶν 85 ἐτῶν, ἰσχυρίζεται ὅτι ἡ οἰκογένειά του εἶναι συγγενὴς τοῦ Καρατάσου και ὅτι ἀμφότεραι εἶναι ἀρβανιτικῆς καταγωγῆς. Καὶ εἰς τὴν οἰκογένειαν Καραγεωργίου συνηθίζεται τὸ ὄνομα Ἀναστάσιος (Τάσος).

2. Βλ. Ι. Κ. Βασδραβέλλη, ἑ.ἀ., σ. 196· πβλ. και τὴν δευτέραν ἐκδοσιν, σ. 296, ἐνθα ἀναφέρεται τὸ τσιφλικιον Μακρογουζίου (Μακροχωρίου), τὸ ὁποῖον ἀνήκεν εἰς τὸν (Καρα -) Τάσον και ἀποτελεῖτο ἐκ 1000 τουρκ. στρεμμάτων, 5 στρεμ. ἀμπελῶνος, 3 οἰκίαν, μίαν ἀποθήκης, 1 ὑδρομύλου και κήπου· πβλ. Τοῦ Ἰδίου, Ἱστορικά ἀρχεῖα τῆς Μακεδονίας, τόμ. Β', σ. 328-9, ἔγγρ. 358/27.4.1835, διὰ τοῦ ὁποίου ζητοῦνται πληροφοριαὶ διὰ τὰ περιουσιακὰ στοιχεῖα τοῦ Δημητρίου (Τζάμη) Καρατάσου. Ὁ Μ. α. λ. α. κ. η. σ, ἑ.ἀ., σ. 183-184 (Παράρτημα 1γ) δημοσιεύει ἀπόσπασμα ἐτέρας αἰτήσεως τῆς Αἰκατερινῆς Καρατάσου ἐκ τοῦ φακέλλου τῆς Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης, εἰς τὸ ὁποῖον ἀναγράφεται, ὅτι ὁ Τσάμης κατέλιπε δύο ἀνήλικα ἄρρενα τέκνα, δύο θυγατέρας και ἓνα ἐνήλικον ἄρρενα, ἀξιοματικὸν τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ (περὶ οὗ ἀμέσως κατωτέρω). Ὁ Ι. Πετρόφ, ἑ.ἀ., σ. 19, στήλη β', σ. 26, στήλη α', μᾶς πληροφορεῖ, ὅτι ὁ πρωτότοκος υἱός τοῦ Τσάμη ἐλέγετο Ἀναστάσιος και ἦτο ταγματάρχης πεζικοῦ, διασώζει δὲ και τοὺς τελευταίους λόγους τοῦ Τσάμη πρὸς τὸν υἱόν του πρὶν οὗτος ἀποθάνῃ εἰς τὴν ζήτην, ἔχοντας οὕτω (σ. 26, στήλη α'): «Ἀποθνήσκω, υἱέ μου, ἐπὶ τῆς κλίνης, ἐνθὺ νηχόμην ἀείποτε νά πέσω ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Ναί, ἀποθνήσκω πρὶν ἢ ἰδῶ τὴν γενετείραν μου Μα-

Δικαίως λοιπόν ζητείται διὰ τῶν ὡς ἄνω αἰτήσεων δικαιοσύνη διὰ τὴν οἰκογένειαν τῶν Καρατασαίων. Ἄρκει νὰ σημειωθῇ ὅτι μέχρι σήμερον δὲν ἐστήθη ἀνάλογος ἀνδριάς πρὸς τιμὴν τοιοῦτου ἥρωος, καίτοι ἡ συμβολὴ του εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ὑποδούλου Ἑλλάδος ἐθεωρήθη εὐθὺς μετὰ τὸν θάνατον του σημαντικὴ. Διὰ τοῦτο ἐδημοσιεῖθη ἡ κάτωθι νεκρολογία εἰς τὸ ὑπ' ἀριθμ. 25/26.3.1830 φύλλον τῆς ἐπισήμου «Γενικῆς Ἐφημερίδος τῆς Ἑλλάδος» (σελ. 100, στήλῃ 1η), ἐκδομένης τότε ἐν Αἰγίνῃ¹: Τὸ κείμενον τοῦτο κρίνομεν σκόπιμον ὅπως ἐπανεκδώσωμεν ἐνταῦθα, λόγῳ τῆς σπανιότητος τῆς ἐφημερίδος ἐκείνης:

Νεκρολογία

Εἰς τῶν περιφήμων παλαιῶν καπετάνων τῆς Ρομέλης καὶ τῶν ἀνδρειότερων ἀγωνιστῶν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ὁ γέρον Καρατάσιος, ἐτελεύτησε κατὰ τὴν 21 τοῦ παρελθόντος Ἰανουαρίου ἐν Ναυπάκτῳ.

Γεννηθεὶς ἐν Δοβρᾷ τῆς Μακεδονίας, εἶδεξε παιδιόθεν σημεῖα ἐλευθέρως φρόσεως καὶ ἔφεισιν εἰς τὰ πολεμικά. Ἄνηρ δὲ γενόμενος, ἀπέδειξε πραγματικῶς τὸ φιλελεύθερον καὶ τὸ φιλόπατρι τοῦ χαρακτῆρος του, φηγὼν τὴν τυρανίαν τῶν κρατούντων καὶ ὑπερασπιζόμενος μὲ τὰ ὄπλα εἰς τὰς χεῖρας τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ἐλευθερίαν καὶ τὰ δίκαια τῶν πλησίων του.

Ἐπὶ τοῦ Ἄλλῃ πασᾷ ἐπολιτεύθη φρονίμως καὶ ὠφέλησε τὴν πατρίδα, τοῦτο μὲν ἐξολοθρεύον τοὺς κακούργους, τοῦτο δὲ δίδων ἄστυλον καὶ καταφυ-

---

κεδονίαν ἐλευθέραν, ὑπὲρ ἧς καὶ οἱ προπάτορές μας καὶ ὁ πάππος σου καὶ ἐγὼ ἠγωνίσθημεν. Σοῦ κληροδοτῶ τὸ αὐτὸ τῆς φιλοπατρίας αἴσθημα. Ἄφες τὰ ὄστα μου πλησίον ἠρώων, πλησίον τοῦ Ρήγα τοῦ Φεραίου, ἀπελθε σὺ εἰς τὴν Ἑλλάδα, παρηγόρησον τὴν τεθλιμμένην μητέρα σου, γενοῦ πατὴρ εἰς τοὺς ἀνηλίκους ἀδελφοὺς σου, πρόσφερε τὸν τελευταῖον ἀσπασμὸν εἰς τοὺς φίλους μου καί, ἐνόσω ἡ πατρίς μας εἶναι δούλη, μὴ μετακινήσης ἐντεῦθεν τὴν κόνιν μου. Ὄταν δὲ ἡ πατρίς μας Μακεδονία ἀνακτήσῃ τὴν ἐλευθερίαν της, τότε, ἐκπληρῶν ἱερὸν καθῆκον, μετακόμισον τὰ ὄστα μου καὶ τὰ ὄστα τοῦ ἐν Ναυπάκτῳ τεθαμμένου πάππου σου καὶ ἐναπόθεσον αὐτὰ εἰς τὸν κοινὸν τάφον τῶν προγόνων μας. Ὁ Ἰδίοϛ, ἔ.ἀ., σ. 21, γράφει ὅτι ἡ περιουσία τοῦ Καρατάσου ἦτο «κολοσσιαία».

1. Περὶ τῆς ἐφημερίδος ταύτης βλ. Κ. Μάγερ, Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ τύπου, τόμ. Α' (1790-1900), Ἀθῆναι 1957, σ. 30 κ.ἐ. Κατὰ τὸν χρόνον τοῦ θανάτου τοῦ Καρατάσου δὲν ἐξεδίδετο εἰς Ἑλλάδα ἕτερα ἐφημερίς, πλὴν τῆς Courrier de la Grèce (γαλλιστὶ) καὶ τοῦ περιοδικοῦ «Ἠὼς» τοῦ Ἐμψ. Ἀντωνιάδου. Εἰς τὰ ἔντυπα αὐτὰ οὐδὲν κατεχωρίσθη διὰ τὸν θάνατον τοῦ Γέρο - Καρατάσου, ὡς διεπίστωσα ἐκ τῆς μελέτης τῶν σχετικῶν τόμων, τῶν εὑρισκομένων εἰς τὴν Βιβλιοθήκην τῆς Βουλῆς. Εἰς τὴν Ναύπακτον, ἐνθα ἀπεβίωσεν ὁ Γέρο Καρατάσος, δὲν ὑπάρχει τάφος ἢ μνημεῖον διὰ αὐτόν. Ὁ Ι. Πετρόφ, ἔ.ἀ., σ. 23, γράφει ὅτι ὁ Καρατάσος ἐκηδεύθη ἐντὸς τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς Ναυακτου, ὁ ὁποῖος, ὡς ἐπληροφόρηθην ἐπιτοπίως, ἦτο ὁ σημερινὸς ναὸς τοῦ Ἁγίου Δημητρίου. Ὁ ἕτερος παλαιὸς ναὸς τῆς Ἁγίας Παρασκευῆς ἀνήκεν εἰς τὸ νεκροταφεῖον.

γῆν εἰς πολλοὺς κινδύνους ἀπὸ αὐτὸν τῆς Ἡπείρου τὸν ὀμώτατον τύραννον.

Ἄμα ἤχησεν ἡ σάλπιγξ τῆς ἐλευθερίας καὶ ὁ Καρατάσιος ἀκούεται εἰς τὴν Μακεδονίαν. Τὸ ἄνισον τῆς πάλης πρὸς πολυαριθμοὺς ἐχθρικοὺς δυνάμεις φέρει τὴν ἄφρευκτον ἀποτυχίαν τῶν ἐκεῖ πραγμάτων.

Φορεῖται ὁ πρῶτος του υἱὸς καὶ αἰχμαλωτίζονται τρεῖς ἕτεροι μετὰ τῆς γυναικὸς του, καὶ αὐτὸς ἀτρόμητος τρέχει εἰς νέους ἀγῶνας ὅθεν καὶ εἰς Τρίκκερα καὶ εἰς Σκίαθον καὶ εἰς Εὔβοιαν καὶ εἰς τὴν Ἀνατολικὴν Ἑλλάδα, παντοῦ ἔστησε τροπαια κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Πρῶτος ἐταπείνωσε τὴν δόφρον τοῦ Ἀραβὸς εἰς τὰ πεδία τῆς Μεσσηνίας, δείξας καρτερίαν καὶ γενναίτητα ἡρωϊκὴν.

Διεφύλαξε μέχρι γήρατος ἀκμὴν νεανικὴν, ὑπέβριξε δὲ γενναῖος καὶ εὐεργετικὸς.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Χ. ΧΙΟΝΙΔΗΣ

RÉSUMÈ

Georges Chionidis, Essai concernant le général Karatassos (père) et sa famille.

L'auteur publie deux manuscrits concernant le général macedonien Anastase Karatassos (père) qui a combattu pour la liberation du département de Veroia et de Naoussa, en 1821-1822.

Il s'agit de deux demandes: la première faite en 1860 par son fils le colonel Démètre - Tsamis Karatassos «pour qu'ont fasse justice à la famille des Karatassos». La seconde, faite en 1865, est une lettre accompagnante la première demande.

Les deux demans sont fort intéressantes puisqu'elles sont écrites sur des renseignements donnés par le fils Karatassos qui connaissait bien l'œuvre de son père du fait qu'ils ont combattu ensemble.

Evidement il faut souligner que ces renseignements ont la qualité d'immédiat et le désavantage d'exagération.